

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**9. VE 11. SINIF ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN
ANNE BABA TUTUMU İLE YAŞAM DOYUMU
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Emine Kevser ERDİM**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül YETKİN TEKİN**

İSTANBUL - 2019

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**9. VE 11. SINIF ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN
ANNE BABA TUTUMU İLE YAŞAM DOYUMU
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Emine Kevser ERDİM**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül YETKİN TEKİN**

İSTANBUL - 2019

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Emine Kevser ERDİM tarafından hazırlanan **“9. VE 11. Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Anne Baba Tutumu ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”** konulu çalışması jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 26.06.2019

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu):

İmzası

Jüri Üyesi : Dr.Öğr.Üyesi Ayşegül YETKİN TEKİN
: Haliç Üniversitesi (Danışman)

Jüri Üyesi : Dr.Öğr.Üyesi Atilla TEKİN
:Haliç Üniversitesi

Jüri Üyesi : Dr.Öğr.Üyesi Ali DAYI
: Beykent Üniversitesi

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun kararıyla kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Nur TUNALI
Vekil Müdür

4460 N GÖRÜLMÜŞTÜR
DR. ÖGR. İY. ALPÖZÜLMEKİNTEKİN

9. ve 11. SINIF ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN ANNE BABA TUTUMU İLE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ORIJINALLIK RAPORU

% **13**
BENZERLİK ENDEKSİ

% **9**
İNTERNET
KAYNAKLARI

% **4**
YAYINLAR

% **12**
ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	www.sporbilim.com İnternet Kaynağı	%2
2	dergipark.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
3	Submitted to Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğrenci Ödevi	%1
4	Submitted to Beykent Üniversitesi Öğrenci Ödevi	%1
5	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	%1
6	Submitted to Istanbul Gelisim University Öğrenci Ödevi	%1
7	Submitted to Eastern Mediterranean University Öğrenci Ödevi	<%1
8	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK)	<%1

26/06/2019

TEZ ETİK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “9. ve 11. Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Anne Baba Tutumu ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Dr. Ayşegül YETKİN TEKİN’in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Emine Kevser ERDİM

TEŞEKKÜR

Öncelikle; tatlı diliyle, güler yüzüyle ve yumuşak üslubuyla tez yazma sürecimi kolaylaştırarak rehberlik eden değerli tez danışmanın Dr. Ayşegül YETKİN TEKİN Hocama teşekkür ediyorum.c

Bu tez çalışması sırasında anket uygulamak ve veri toplamak için ihtiyaç duyulan öğrenci grubu ile çalışma imkanını sunduğu için Özel Derya Öncü Lisesi Müdürü Fatih ÖZDEMİR'e, anketlerin uygulandığı süreçte desteklerini ve yardımlarını esirgemedikleri için Özel Derya Öncü Lisesi'nin Rehberlik Birimi'nin zümre başkanı değerli Murat URAL'a ve Klinik Psikolog S. Büşra BAYRAK'a teşekkür ediyorum.

Tezimi hazırladığım süreçte bir meslektaş olarak profesyonel desteğini ve bir anne olarak manevi desteğini esirgemeyen Uzman Psikoterapist ve Aile Danışmanı Saliha ERDİM'e ve benim her zaman yanımda olup beni destekleyen aileme teşekkür ediyorum.

Haziran, 2019

Emine Kevser ERDİM

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
TEZ ETİK BEYANI	II
TEŞEKKÜR	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR	VII
ÇİZELGELER	VIII
ÖZET	XI
ABSTRACT	XII
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.1.1. Problem Cümlesi	2
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları	4
1.5. Tanımlar	5
2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	6
2.1. Psikolojik İyi Oluş	6
2.1.1. İlgili Kavramlar	8
2.1.1.1. Öznel İyi Oluş	8
2.1.1.2. Mutluluk	9
2.1.1.3. Yaşam Doyumu	10
2.2. Ergenlik	12
2.3. Anne-Baba Tutumları	13
2.3.1. Otoriter Tutum	15
2.3.2. Demokratik Tutum	18
2.3.3. İlgisiz ve Gevşek Tutum	20

3. GEREÇ VE YÖNTEM	22
3.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli	22
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	23
3.3. Veri Toplama Araçları	23
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)	23
3.4. Algılanan Anne Baba Tutumunu Değerlendirme Ölçeği (ABTDÖ)	24
3.4.1. Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)	24
3.5. Veri Toplama Yöntemi	25
3.6. Verilerin Değerlendirilmesi	25
4. BULGULAR	27
4.1. Demografik Veriler	27
4.2. Demografik Verilerle İlişkili Analiz Bulguları	29
4.3. ABTDÖ Verileriyle İlişkili Analiz Bulguları	36
4.4. YDÖ Verileriyle İlişkili Analiz Bulguları	38
4.5. Katılımcıların Geleceğe Yönelik Hayal Kurma Oranlarıyla İlişkili Analiz Bulguları	39
5. TARTIŞMA	41
5.1. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Anne Baba Tutumlarının ve Yaşam Doyumu Verilerinin Karşılaştırılması.....	41
5.2. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Anne Tutumları, Baba Tutumları ve Yaşam Doyumu Verilerinin Karşılaştırılması	42
5.3. Katılımcıların Ruhsal ve Kronik Hastalık Oranlarına Göre ABTDÖ Anne Formu ve ABTDÖ Baba Formu Puanlarının; Ruhsal Hastalık Oranlarına Göre Anne Tutumlarının ve Baba Tutumlarının Karşılaştırılması	43
5.4. Katılımcıların Kardeş Sayılarına ve Doğum Sıralarına Göre Anne ve Baba Tutumlarının Karşılaştırılması	43
5.5. Eğitim Düzeylerine Göre Anne ve Baba Tutumlarının Karşılaştırılması	44
5.6. Katılımcıların Anneleriyle, Babalarıyla ve Aileleriyle Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarlarının Anne Baba Tutumlarıyla ve Yaşam Doyumu Puanlarıyla Karşılaştırılması	45
5.7. ABTDÖ Anne Formu ve ABTDÖ Baba Formu Puanlarının Karşılaştırılması	46
5.8. ABTDÖ Verilerine Göre Yaşam Doyumu Puanlarının Karşılaştırılması....	46
5.9. Katılımcıların Geleceğe Yönelik Hayal Kurma Oranları ile Anne Tutumlarının, Baba Tutumlarının ve Yaşam Doyumu Verilerinin Karşılaştırılması	51

	Sayfa No.
6. SONUÇLAR	53
7. ÖNERİLER	56
8. KAYNAKLAR	59
9. EKLER	68
EK 1: Kişisel Bilgi Formu	69
EK 2: Algılanan Anne Baba Tutumunu Değerlendirme Ölçeği (ABTDÖ).....	71
EK 3: Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)	72
EK 4: Etik Kurul Formu.....	73
EK 5: İzin Belgesi	74
10. ÖZGEÇMİŞ	75

KISALTMALAR

ABTDÖ	: Ana-Baba Tutumunu Değerlendirme Ölçeği
KBF	: Kişisel Bilgi Formu
YDÖ	: Yaşam Doyumu Ölçeği
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi)

ÇİZELGELER

	Sayfa No.
Çizelge 4.1. Demografik Veriler	28
Çizelge 4.2. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Anne Tutumları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	29
Çizelge 4.3. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Baba Tutumları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	29
Çizelge 4.4. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Yaşam Doyumu Puanları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	29
Çizelge 4.5. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Anne Tutumları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	30
Çizelge 4.6. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Baba Tutumları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	30
Çizelge 4.7. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Yaşam Doyumu Puanları - Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları	30
Çizelge 4.8. Katılımcıların Ruhsal Hastalık Oranlarına Göre ABTDÖ Anne Formu, ABTDÖ Baba Formu ve Yaşam Doyumu Puanları - Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları	31
Çizelge 4.9. Katılımcıların Kronik Hastalık Oranlarına Göre ABTDÖ Anne Formu, ABTDÖ Baba Formu ve Yaşam Doyumu Puanları - Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları	31
Çizelge 4.10. Anne Tutumlarına Göre Katılımcıların Ruhsal Hastalık Oranları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	31
Çizelge 4.11. Baba Tutumlarına Göre Katılımcıların Ruhsal Hastalık Oranları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	32
Çizelge 4.12. Katılımcıların Kardeş Sayılarına Göre Anne Tutumları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	32

Çizelge 4.13. Katılımcıların Kardeş Sayılarına Göre Baba Tutumları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	32
Çizelge 4.14. Katılımcıların Doğum Sıralarına Göre Anne Tutumları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	33
Çizelge 4.15. Katılımcıların Doğum Sıralarına Göre Baba Tutumları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	33
Çizelge 4.16. Eğitim Düzeylerine Göre Anne Tutumları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	33
Çizelge 4.17. Eğitim Düzeylerine Göre Baba Tutumları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	33
Çizelge 4.18. Katılımcıların Anneleriyle Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarlarına Göre ABTDÖ Anne Formu ve Yaşam Doyumu Puanları - Kruskal Wallis Testi Analiz Sonuçları	34
Çizelge 4.19. Katılımcıların Babalarıyla Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarlarına Göre ABTDÖ Baba Formu ve Yaşam Doyumu Puanları - Kruskal Wallis Testi Analiz Sonuçları	35
Çizelge 4.20. Katılımcıların Aileleriyle Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarlarına Göre ABTDÖ Anne Formu, ABTDÖ Baba Formu ve Yaşam Doyumu Puanları - Kruskal Wallis Testi Analiz Sonuçları	35
Çizelge 4.21. Anne Tutumlarına Göre Katılımcıların Babalarıyla Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	36
Çizelge 4.22. Anne Tutumlarına Göre Katılımcıların Aileleriyle Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	36
Çizelge 4.23. Baba Tutumlarına Göre Katılımcıların Babalarıyla Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	37
Çizelge 4.24. Baba Tutumlarına Göre Katılımcıların Aileleriyle Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	37
Çizelge 4.25. ABTDÖ Anne Formu ve ABTDÖ Baba Formu Puanları - Spearman Korelasyon Testi Analiz Sonuçları	38

Çizelge 4.26. ABTDÖ Anne Formu ve ABTDÖ Baba Formu Puanlarına Göre Yaşam Doyumu Puanları - Spearman Korelasyon Testi Analiz Sonuçları	38
Çizelge 4.27. Anne Tutumlarına Göre Yaşam Doyumu Puanları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	38
Çizelge 4.28. Baba Tutumlarına Göre Yaşam Doyumu Puanları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	39
Çizelge 4.29. Anne Tutumlarına Göre Katılımcıların Geleceğe Yönelik Hayal Kurma Oranları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	39
Çizelge 4.30. Baba Tutumlarına Göre Katılımcıların Geleceğe Yönelik Hayal Kurma Oranları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları	40
Çizelge 4.31. Katılımcıların Yaşam Doyumu Puanlara Göre Geleceğe Yönelik Hayal Kurma Oranları - Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları	40

ÖZET

9. VE 11. SINIF ÖĞRENCİLERİNDE ALGILANAN ANNE BABA TUTUMU İLE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmada, lise öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin yaşam doyumunun yordanmasında anne baba tutumlarının etken bir rolü olup olmadığı, varsa eğer nasıl bir rolü olduğu, çeşitli demografik değişkenler de dahil edilerek araştırılmış, bu yönde nicel bir yöntem olarak anketlerin uygulanmasıyla veri toplanmış ve sonrasında anketler istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Uygulama sırasında öğrencilere kişisel bilgi formu, algılanan anne baba tutumunu değerlendirme ölçeği ve yaşam doyumu ölçeği verilmiştir. Araştırmada kullanılan 26 maddelik Anne Baba Tutumunu Değerlendirme Ölçeği (ABTDÖ)'nde her madde anne ve baba için ayrı ayrı cevaplanıp ayrı ayrı puanlanmaktadır. Bu ölçeğin Pearson Momentler Çarpımı yöntemiyle ölçülen değişmezlik katsayıları anneler için (.83), babalar için ise (.88) şeklinde bulunmuştur. 5 maddelik yaşam doyumu ölçeğinin güvenilirlik katsayısı ise (.88) olarak bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre, araştırmanın hipotezini destekler nitelikte, algılanan anne baba tutumlarıyla öğrencilerin yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişkiye göre; anne ve babalar demokratik tutum sergilediğinde çocukların yaşam doyumunun yükseldiği, otoriter tutum sergilediklerinde ise yaşam doyumunun azaldığı tespit edilmiştir. Bu ilişkide çocukların yaşam doyumunu ve anne baba tutumlarını etkileyen başka değişkenler de ele alınarak analiz ve değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik iyi oluş, Yaşam doyumu, Ergenlik, Algılanan anne baba tutumu

ABSTRACT

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED PARENTAL ATTITUDES AND THE SCALE OF LIFE SATISFACTION OF 9th AND 11th GRADE STUDENTS

In this study, it was aimed to determine the relationship between the perceived parental attitude and the life satisfaction levels of 9th and 11th grade high school students. Research was conducted with multiple external variables to see whether the parenting styles is a determinant for children's life satisfaction or not, and if it is, how? Data were collected from 9th and 11th high school students through questionnaires on quantitative research methods. Students were given a questionnaire consisting of personal information form, perceived parental attitude scale and satisfaction with life scale. Perceived parental attitude scale has 26 items and each were answered for mother and father sperately by each student. Then each item were graded differently according to mother and father columns. Reliability coefficients of perceived parental attitude scale used in the research were found as 0.83 for mothers and 0,88 for fathers; it is 0,88 for the satisfaction with life scale which has 5 items. According to the findings of research analysis; it was determined that there is a meaningful relationship between perceived parental attitude and childrens' life satisfaction level, which also supports the reseacrh hypothesis. It came out that if parents have democratic attitude towards their children, children's life satisfaction level increases; but if parents have authoritative attitude towards their children, children's life satisfaction level dicreases. Some variables which may effect or shape parents' attitudes towards their children and some other variables which may effect the children's life satisfaction level were also included into the analysis of this meaningful relationship.

Key Words: Psychological well-being, Satisfaction with life, Adolescence, Perceived parental attitude

1. GİRİŞ

Lise yılları ergenlik döneminin yoğun yaşandığı bir zaman dilimi olmakla birlikte önemli adımların atıldığı, önemli kararların verildiği bir dönemdir. Bu dönemdeki bireyler aynı zamanda bedensel, zihinsel ve duygusal açıdan yaşanan değişim ve dönüşümlere uyum sağlamakta zorlanmaktadır. Bu dönemde artan sorumluluklar, yaşanan çatışmalar ve değişimlere uyum sağlamakta yaşanan zorluklar; bireyin yaşamından doyum almasını da zorlaştırabilmektedir. Ergenler aynı zamanda duygularında iniş çıkışlar yaşamakta ve farklı stres kaynaklarıyla mücadele etmektedirler. Bireysel özelliklere göre bu süreçte ve sürece etki eden değişkenlerde her ergen için farklılıklar gözlemlenmesi mümkündür. Yaş, cinsiyet, anne ve babanın eğitim durumu gibi bazı demografik özellikler, psikolojik ihtiyaçlar buna örnek olarak verilebilir (Çelikkaleli ve ark, 2005). Aynı zamanda ergenlik dönemi, psikolojik ihtiyaçların da yüksek derecede hissedildiği bir zaman dilimi olarak görülmektedir (Şahin and Owen, 2009). Bu psikolojik ihtiyaçların sağlıklı ve yeterli bir şekilde karşılanıp karşılanmamasının ergenlik dönemindeki bireylerin ruh sağlığını olumlu veya olumsuz yönden etkileyebileceği söylenebilmektedir. Ruh sağlığının aynı zamanda yaşam doyumundan da etkilendiği kabul edilmektedir. Nitekim bununla ilgili daha detaylı verilerin bulunduğu bir çalışma mevcuttur (Çelebi ve Çelebi, 2018).

Bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinde algılanan ana-baba tutumu ile yaşam doyumunu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını, anlamlı bir ilişki var ise ne yönde olduğunu incelemektir. Çocukların bebeklikten itibaren birey olma yolunda yaşadığı gelişim süreçlerinde ebeveynlerin şekillendirici rolünün olduğu psikoloji literatüründe kabul görmüş bir kanıdır. Buradan hareketle bu çalışmada “Algılanan anne baba tutumu ile yaşam doyumunu arasında bir ilişki var mıdır? Varsa nasıl bir ilişki vardır?”

sorularına yanıt aranmıştır. Yapılan araştırma nicel bir araştırma ve anket kullanılarak yapılmıştır. Veriler örneklem grubuna verilen anketler üzerinden elde edilmiş ve sonrasında analiz edilmiştir. Araştırmada betimsel ve ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Bu bölümün devamında araştırmanın amacı, problem cümlesi ve alt problemler yer almaktadır. Sonrasında sırasıyla araştırmanın öneminden, sınırlılıklarından ve varsayımlarından bahsedilmiştir. Devamında konuyla ilgili literatür araştırması; arkasından araştırmadaki gereç ve yöntem başlığı altında araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin değerlendirilmesine yönelik bölümler bulunmaktadır. Sonrasında elde edilen bulgular, tartışma, sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmadaki temel amaç; 9. ve 11. sınıflarda okuyan lise öğrencilerinde algılanan anne baba tutumunun yaşam doyumu ile ilişkisini bazı demografik değişkenler de dahil edilerek incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışma ile aşağıdaki soruların yanıtları aranmıştır.

1.1.1. Problem Cümlesi

9. ve 11. sınıf öğrencilerinde algılanan anne baba tutumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Alt problemler ise aşağıdaki gibidir.

Alt Problemler:

1. Katılımcıların cinsiyetlerine göre anne tutumlarında, baba tutumlarında ve yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
2. Katılımcıların sınıf düzeylerine göre anne tutumlarında, baba tutumlarında ve yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
3. Katılımcıların ruhsal ve kronik hastalık oranlarına göre ABTDÖ anne formu, ABTDÖ baba formu ve yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
4. Anne ve baba tutumlarına göre katılımcıların ruhsal hastalık oranlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?

5. Katılımcıların kardeş sayılarına ve doğum sıralarına göre anne ve baba tutumlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
6. Eğitim düzeylerine göre anne ve baba tutumlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
7. Katılımcıların anneleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarına göre ABTDÖ anne formu ve yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
8. Katılımcıların babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarına göre ABTDÖ baba formu ve yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
9. Katılımcıların aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarına göre ABTDÖ anne formu, ABTDÖ baba formu ve yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
10. Anne tutumlarına göre katılımcıların babalarıyla ve aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
11. Baba tutumlarına göre katılımcıların babalarıyla ve aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
12. ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
13. ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu puanlarına göre yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
14. Anne ve baba tutumlarına göre yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
15. Anne ve baba tutumlarına göre katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
16. Yaşam doyumu puanlarına göre geleceğe yönelik hayal kurma oranlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Yaşam doyumu ruh sağlığını etkileyen en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir (Karataş, 1988). Bu sebeple de birçok araştırmanın konusu olmuştur. Bu çalışmada yaşam doyumunun aile içindeki oluşma zemini açısından anne baba tutumları ve yaşam doyumunu yordayıcı unsurlar incelenmiştir. Yaşam doyumunun yordayıcılarının ve aile yaşantısı içinde yaşam doyumunu azaltan unsurların bilinmesi halinde, bireylerin ve ebeveynlerin bununla ilgili gerekli tedbirleri almaları veya yaşam doyumunu artıracak unsurları sağlamaları mümkün hale gelmektedir. Bu konuda önce bilgi ve bilinç; sonra da yol, yöntem ve teşvik gerektiği düşünülerek hazırlanmıştır bu çalışma. Araştırmanın bulguları aracılığıyla, ergenlerin yaşam doyumunu olumsuz etkileyen anne baba tutumlarının başka yan unsurlarla birlikte anlaşılması ve bu amaç doğrultusunda okuyuculara bilgilendirici olması hedeflenmiştir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırmanın örneklem grubu Bulgurlu'daki Özel Derya Öncü Lisesi'nin 9. ve 11. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışmanın evreni ise Üsküdar ilçesindeki özel liselerin 9. ve 11.sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Dolayısıyla yapılan araştırmanın sonucunun genellenmesinde sınırlılık vardır.
- Katılımcıların verdikleri cevapların kişisel ifadelerden oluşması bir sınırlılıktır.
- Katılımcıların bedensel veya ruhsal bir hastalıklarının olup olmadığı bilgisi kendi ifadelerine dayanmaktadır. Bu konularda bilgi paylaşmak istemeyen katılımcılar olabilmektedir. Araştırma kapsamında katılımcıların beyanları dışında bu değişkenlere dair ekstra bir değerlendirme yapılmamıştır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

- Katılımcıların kişisel bilgi formundaki ve ölçeklerdeki cevaplarının samimi ve doğru cevaplar olduğu varsayılmaktadır.

- Kullanılan anket ve ölçek verilerinin güvenilir ve geçerli olduğu varsayılmaktadır.
- Örneklem grubunun çalışmanın evrenini temsil edecek nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Tanımlar

Psikolojik İyi Oluş: Kişinin kendini kabul etmiş olması, kendi başına karar alabiliyor olması, aldığı kararları etrafındakilerle rahatça paylaşabilmesi, etrafındaki insanlarla pozitif yönde ilişki geliştirebilmesi, kendi kapasitesini görerek bireysel gelişimini ilerletmesi ve hedefinin olması (Ryff, 1989a, 1989b).

Yaşam Doyumu: Bireyin yaşadığı hayatı olmasını arzu ettiği standartlarla kıyasladığı bilişsel ve yargısal bir değerlendirmenin ürünü olmakla birlikte, yaşam kalitesini kendi belirlediği kriterler doğrultusunda değerlendirmesidir (Shin and Johnson, 1978: 478; Diener et al., 1985: 71; Diener and Suh, 1997: 200).

Ergenlik: Erikson'a göre bireylerin bugün nasıl olduklarını ve gelecekte nasıl olacaklarını anlamaya çalıştıkları, aynı zamanda aradıkları cevapları bulana kadar kendi kimlikleri adına bir süre karmaşıklık yaşadıkları bir kriz dönemidir (Özbay, 2000).

Algılanan Anne Baba Tutumu: Anne babaların çocuklarına karşı davranışlarının ve genel tutumlarının çocuklar açısından nasıl görüldüğü, nasıl algılandığıdır.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

2.1. Psikolojik İyi Oluş

Psikoloji alanındaki araştırmalar çoğunlukla patolojinin sebepleri ve tedavisiyle ilgili olmuştur. Bundan dolayı da insanın pozitif ve güçlü yönleri üzerine pek odaklanılmamıştır. 2. Dünya Savaşı akabinde gerçekleştirilen çalışmalarda psikolojik iyi oluşun anlamlandırılması, psikolojik ve bilişsel açıdan pozitif niteliklerin olmasından ziyade mental yönden patolojik herhangi bir durumun, herhangi bir problemin olmaması şeklinde olmuştur (Ryff, 1995).

Pozitif psikoloji akımının oluşmasıyla beraber insandaki pozitif yönler daha çok araştırılmaya başlanmış ve bu yönlerin güçlenmesi üzerine odaklanılmıştır (Keyes and Haidt, 2003). Bu sayede psikolojik iyi oluş kavramı patolojik bulgular baz alınarak değil, bireyin olumlu yöndeki güçlü yanları baz alınarak tanımlanmaya başlamıştır. Bu durum psikolojik iyi oluşun tanımlandığı perspektif açısından iyi bir ilerleme olarak görölmektedir (şahin, 2013).

Zaman içinde insanın bedensel, sosyal ve bilişsel açıdan iyi olması ve bunların pozitif yönleri hakkında çalışıldıkça, “iyi oluş”un tanımının literatüre kazandırılması gerekliliği ve bunun önemi de gündeme gelmiştir. Bu kavram çoğunlukla “öznel iyilik hali” şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Furnham, 2017: 53). Fakat Seligman’ın önderlik ettiği, bireylerin kişisel gelişimlerine ve sahip oldukları kapasiteye önem veren pozitif psikoloji akımı ile psikolojik iyi oluş kavramı da sahneye çıkmaya başlamıştır (Akın, 2008). Dolayısıyla artık pozitif psikolojiyle ilgili güncel çalışmaların zemini için öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş terimleri önemli birer unsur haline gelmiştir (Seligman and Csikszentmihalyi, 2000: 5). Psikolojik iyi oluş kavramını gündeme ilk getiren Bradburn (1969) bu kavramın açıklamasını “olumsuz duyguların daha az, olumlu duyguların ise daha fazla yaşanması” şeklinde yapmaktadır. Bu tanımdan hareketle,

haz veren yaşantıların acı veren yaşantılardan fazla olması halinde yüksek miktarda “psikolojik iyi oluş”tan söz edilebilir. Psikolojik iyi oluş açısından mutluluğun karşılığı ise; “olumlu yaşantıların etkisiyle değil, bir hedefe doğru ilerlenen süreçte edinilen olumlu duygular” şeklindedir.

Psikolojik iyi oluş kavramı günümüz literatüründe artık daha çok yer almış olmakla beraber, Bradburn’un bu kavramla ilgili 1969’daki araştırmaları ve tanımlamaları eleştirilmiştir. O yüzden yeni çalışmaların katkılarıyla psikolojik iyi oluş kavramının günümüzde daha farklı bir formatta kabul görmektedir. Yapılan eleştirilerde öznel iyi oluş kavramı içindeki anlamın ve amacın eksikliğine değinilmiştir. Ryff, Bradburn’un tanımını eksik bulmuş ve bu kavramın daha sistemli hale gelmesine katkıda bulunmuştur (Ryff, 1989a). Ryff aynı zamanda psikolojik iyi oluş için “pozitif yöndeki duyguların negatif olanlardan daha çok olması” şeklindeki açıklamayı da kuramsal açıdan yetersiz bir temel olarak değerlendirmiştir. Ryff’in kendi tanımlamasında psikolojik iyi oluş; kişinin kendini kabul etmiş olması, kendi başına karar alabiliyor olması, aldığı kararları etrafındakilerle rahatça paylaşabilmesi, etrafındaki insanlarla pozitif yönde ilişki geliştirebilmesi, kendi kapasitesini görerek bireysel gelişimini ilerletmesi ve hedefinin olması şeklindedir (Ryff, 1989a; 1989b).

Ryff gibi başka araştırmacılar da psikolojik iyi oluş kavramında eksiklikler görüp, bu kavramla ilgili çeşitli kuramsal yapılar oluşturma ihtiyacı duymuşlardır. Oluşturdukları kuramsal yapılardan bazıları ise şunlardır: “Aşağıdan yukarıya durumsal etkiler”, “Dinamik denge modeli”, “Çelişki teorileri”, “Amaca ulaşma teorileri” (Akın, 2015).

Her ne kadar psikolojik iyi oluş kavramının insanı çeşitli yönleriyle ele alabilen kuşatıcılığı ortak bir kanı olarak kabul görmüş olsa da, kimi zaman bu kavramın benzer başka kavramlar ile eş anlamda kullanılmasından ötürü çelişki barındırdığı da düşünülmektedir. Yaşam doyumu, mutluluk, öznel iyi oluş gibi kavramlar kimi zaman psikolojik iyi oluş yerine; kimi zaman da psikolojik iyi oluşun alt başlıkları olarak karşımıza çıkmıştır (Akın, 2008). Bu anlam karışıklıklarının ortadan kalkması için hem psikolojik iyi oluşun, hem de benzer kavramların tanımları bir sonraki bölümde detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Psikolojik iyi oluş kavramının tanımını özetlemek gerekirse; pozitif duyguların varlığıyla birlikte bireyin iyi hissetmesiyle ve işlevsellik seviyesinin yüksekliğiyle

bağlantılı olduğu söylenebilir. Pozitif yönde işlevselliğin ve pozitif duyguların bir arada olmasıyla oluşan psikolojik iyi oluşun güçlü bir seviyede olması halinde, olumlu duygulanımlar da yoğun olmaktadır. Bunun beraberinde yüksek bir sorumluluk bilinciyle birlikte ve bireyin kendisine ve etrafına yönelik güven oluşmaktadır. Yüksek seviyede bir işlevselliğin beraberinde bireyin sahip olduğu kapasiteyi iyi değerlendirmesi, geliştirmesi, hayatına dair hedef geliştirmesi ve çevresiyle sağlıklı bağlar oluşturması gelmektedir (Huppert, 2009).

2.1.1. İlgili Kavramlar

2.1.1.1. Öznel İyi Oluş

Öznel iyi oluş kavramı literatürde psikolojik iyi oluşa göre daha önce yer almıştır. Bu kavramı çalışmalarına ilk dahil edenlerden biri Diener'dir. Diener (2000) öznel iyi oluşu insanların hayatlarına dair yaptıkları duygusal ve bilişsel değerlendirmeler şeklinde açıklamıştır. Aynı zamanda öznel iyi oluşun yaşam doyumuyla da duygularla da ilişkili olduğuna değinmiştir (Diener and Diener, 1995).

Öznel iyi oluşun duygusal yönü, pozitif duyguların negatiflerden daha çok olması; bilişsel yönü ise bireyin yaşadığı hayata dair yaptığı değerlendirme ile yaşamından doyum aldığı hissiyatını yaşamasıdır (Akin, 2008).

Öznel iyi oluşun bahsedilen bu iki yönü, psikolojik iyi oluş ile ayrıştığı noktalardan biridir. Ryff öznel iyi oluşun belli unsurlarının olmasının yanında psikolojik iyi oluşun daha çok unsurdan oluştuğunu öne sürmüştür. Buna göre, öznel iyi oluşta yapılan türden bir gruplaştırmının psikolojik iyi oluş için yapılması mümkün değildir (Cenkseven ve Akbaş, 2007: 45).

Öznel iyi oluşla ilgili tartışma konusu olan iki nokta vardır. Birincisi, öznel iyi oluşun bir özellik mi olduğu yoksa bir durum mu yansıttığıdır. Öznel iyi oluş bir özellik olarak ele alınırsa, pozitif yönde bir tepki vermeye yatkın olma hali anlamına gelmektedir. Eğer durum ifade eden bir kavram olarak ele alınırsa da mutlu hissedilen anların çokluğuyla oluşan bir hali yansıtmaktadır. İkincisi, öznel iyi oluşta mutlu eden yaşantıların etkisiyle alakalıdır. Mutlu eden olayların yaşanmaması bireyi depresyona itmektir. Ama mutlu eden olaylar yaşamasına rağmen mutluluğa ulaşamayan bireyler de vardır. Dolayısıyla pozitif yöndeki yaşantılar mutluluğa karşılık gelmeyebilir (Doğan, 2014).

Öznel iyi oluşun kişilerin yaşantılarına dair bilişsel ve duygusal yönden değerlendirmelerinde pozitif yöndeki duyguların negatiflerden daha çok olması ile oluştuğundan bahsedilmiştir. Bu tanımdan hareketle öznel iyi oluş ile psikolojik iyi oluşun farklarından birine daha değinilecek olursa, o da; psikolojik iyi oluşun kişilerin yaşamlarına dair anlamlandırmalarını, amaçlarını, sahip oldukları potansiyelin ve kapasitenin farkındalığını, bu kapasiteyi değerlendirmek için çabalararak ilerlemeyi ve çevreleri ile sağlıklı iletişim kurabilmelerini içerir (Özmete, 2016). Yani; öznel iyi oluş bir durum veya özellik yansıtırken, psikolojik iyi oluş bir süreci yansıtır.

Değnilmesi gereken bir diğer fark da; öznel iyi oluşun öznel yargularla ilişkili olması, psikolojik iyi oluşun ise bireysel ve sosyal yönden daha iyiye gidiş ve işlevselliğın artması ile ilişkili olmasıdır (Yavuz, 2006).

2.1.1.2. Mutluluk

Felsefeciler için mutluluk bireyler için ana motivasyon unsurudur. Her ne kadar gündelik hayatta sık sık kullanılmasına alışık olunan bir kelime olsa da mutluluk, çeşitli anlamlar içerebilen ve net bir tanım içine sığdırılması zor olabilen bir kavramdır. Bunun etkisiyle sosyal psikoloji alanındaki uzmanlar tarafından mutluluk yerine kullanılması tercih edilen kavram yaşam doyumu veya sübjektif iyi oluş olmaktadır (Yetim, 1992).

Aristoteles mutluluğın önemli olduğunu ve insanın nihai hedefinin mutluluk olduğunu savunmaktadır. Bunlarla beraber; Aristoteles mutluluğın çok detaylandırmayıp çeşitli koşullara, görüşlere ve bakış açılarına göre farklılık gösterebileceğini; her insanın kendi şartlarında ihtiyaç duyduğu şeye göre karşılığının, manasının farklılaşabileceğini de ifade etmektedir (Yıldız, 2002).

Fromm (1993) mutluluğın yaratıcıdan gelen bir lütuf olmadığını, bireyin yaratıcı yönünün getirdiği içsel bir başarı olduğunu savunmaktadır. Fromm'a göre mutluluk bedensel ve ruhsal bir gereksinimin, bir yoksunluğın giderilmesi veya anksiyetenin geçirilmesi hali değildir. Mutluluğın her çeşit üretken aktiviteyle birlikte devamlılığının olabileceğini vurgulamıştır.

Csikszentmihalyi (2005) mutluluğın tesadüfen veya kendiliğinden oluşmadığını, para veya bir otorite tarafından kontrol edilemeyeceğini, bireyin etrafında gelişen olay ve olgulardan bağımsız, fakat bu olayların nasıl değerlendirildiğiyle ve anlamlandırıldığıyla ilişkili bir kavram olduğunu ileri

sürmektedir. Dolayısıyla; eğer bireyler kendi içsel süreçlerini yönetme becerisini edinirlerse, kendi hayatlarının özelliklerini şekillendirebilir ve böylece mutluluğu elde etmeye doğru ilerleyebilirler.

Mutluluk aynı zamanda “olumlu duygulanım ile açıklanan bir ruh hali” şeklinde de tanımlanmıştır. Seligman’a göre ise mutluluk kavramı belirli ve bilimsel değildir. O yüzden de mutluluk yerine “iyi yaşam” kavramını kullanmayı tercih etmiştir (Cohen, 2017).

Mutluluk hayatın gerçek yönlerinden uzak ve sağlam bir zemini olmayan bir kavram olarak görülmektedir. Daha çok gelecekte gerçekleştirilecek bir amaçla ilişkilendirilen bir kavram şeklinde de karşımıza çıkmaktadır (Dikmen, 1995).

Mutluluk kavramı kimi zaman öznel iyi oluş üzerinden anlamlandırılmış veya öznel iyi oluşun yerine kullanılmıştır. Mutlulukla bağlantılı olan ihtiyaç ve amaç teorilerine göre, gereksinimlerin karşılanması halinde insan mutluluğu yakalamaktadır. Bu yaklaşıma göre mutluluğun hayatın en temel ve son amacı olduğu söylenebilmektedir (Akın, 2015). Bu özelliğiyle öznel iyi oluşla yakın anlamdadır. Fakat Eudomanik yaklaşım ile bakılacak olursa mutluluk, psikolojik iyi oluşa benzer bir şekilde bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Hefferon and Boniwell).

2.1.1.3. Yaşam Doyumu

İlk olarak Neugarten’in (1961) ele aldığı yaşam doyumu kavramı çokça araştırmanın konusu olmakla beraber, çeşitli tanımlamalar getirilen bir kavramdır. Neugarten’in (1961) tanımına bakılacak olursa; yaşam doyumu, bir insanın hayatta elde ettikleri ile elde etmeyi istediklerinin kıyaslanması ile ulaştığı sonuçtur. Dolayısıyla, kişinin sahip olmak istediği şeyler ile sahip oldukları arasındaki farka dayalı olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, bireylerin yaptığı bu kıyaslamada ortaya çıkan fark ne kadar az ise, yaşam doyumunun o kadar çok olacağı söylenebilmektedir.

Yaşam doyumu; bireyin yaşadığı hayatı olmasını arzu ettiği standartlar ile kıyasladığı, bilişsel ve yargısal bir değerlendirmenin ürünüdür. Bununla birlikte kişilerin yaşam kalitelerini, kendi belirledikleri kriterler doğrultusunda değerlendirmeleri şeklinde açıklanmaktadır (Shin and Johnson, 1978: 478; Diener et al., 1985: 71; Diener and Suh, 1997: 200). Yaşam doyumu aynı zamanda ruh sağlığına da etkisi olan en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir (Karataş, 1988).

Ruut Veenhoven (1996) yaşam doyumunu, bireyin yaşam kalitesini bir bütün halinde değerlendirirken ortaya çıkan pozitif değerlendirmenin derecesi olarak tanımlamaktadır. Bu tanım literatürde en iyi kabul edilenler arasındadır. Bu tanımdan hareketle yaşam doyumunun hayatın belli bir alanını değil, tamamını kapsayan bir kavram olduğu söylenebilmektedir (Veenhoven, 1996b). Bunlara ek olarak; yaşam doyumunu için bireyin yaşam kalitesinin olumlu yönde ilerleme derecesi şeklindeki tanım da geçerli görülmektedir (Veenhoven, 1996a).

Schmitter (2003) yaşam doyumunun yaşamdaki anlık doyumlarla ilgili değil, hayatın tamamıyla ilgili bir kavram olduğunu ileri sürmüştür. Dolayısıyla bu kavramın içine; kişinin günlük yaşamında elde ettiği mutluluk, sosyal hayatında sahip olduğu olumlu ilişkiler, fiziksel anlamda kendisini iyi hissetmesi, ekonomik açıdan yeterli olması ve hedeflerine ulaşması dahil edilebilmektedir.

Yaşam doyumunu, bireyin içinde bulunduğu koşullara ve bireysel kriterlere göre şekillenebilecek dinamik bir yapıdadır (Diener, 1984). Literatürde aile ortamının bu dinamik yapıyı etkilediğine dair fikir birliği olduğu, farklı yıllarda farklı kişiler tarafından yapılan çalışmalar üzerinden anlaşılmaktadır. Aile içinde şekillenmeye başlayan bireysel kişilik gelişimi, bireylerin yaşamlarına dair bilişsel yargı süreçlerini şekillendirmektedir. Bu bilişsel yargılar üzerinden bireylerin kendi belirledikleri kriterlere göre yaşam kalitelerine ve yaşam doyumlarına dair algıları oluşur. (Shin and Johnson, 1978: 478; Diener et al., 1985: 71; Diener and Suh, 1997: 200).

Yaşam doyumunun öznel iyi oluş teriminin bilişsel yönüne işaret ettiği de literatürdeki bir başka değerlendirmedir (Diener et al., 2002). Bu bilişsel değerlendirmeleri biraz detaylandırmak gerekirse; bireyin mevcut yaşantısının olmasını istediği standartlara yakın olduğunu düşünmesi, içinde yaşadığı standartları mükemmel olarak değerlendirmesi, arzu ettiği şeylerin çoğunu elde etmiş olması ve yaşantısında neredeyse hiçbir şeyi değiştirmeye ihtiyaç duymaması şeklindedir. Bunlar yaşam doyumunu ölçüğünün içindeki maddelerdir aynı zamanda.

Literatürde yaşam doyumuyla (veya öznel iyi oluş) ilgili ortaya çıkan üç temel değerlendirme vardır. Bunlardan ilki, bu kavramın bireysel ve subjektif oluşudur. İkincisi, bu kavramın değerlendirmelerinin pozitif yönde değerlendirmelerden oluşmasıdır. Dolayısıyla yaşam doyumunu sadece negatifliklerin olmamasından ibaret değildir. Bu unsurların bulunması yaşam doyumunu şekillendirmektedir. Üçüncüsü ise

yaşam doyumu ölçümünün yaşantının tamamını bir bütün olarak kapsamasıdır. Yaşam doyumu ölçümlerinde ulaşılması hedeflenen sonuç, yaşamın tümüne dair bir doyumun oranının tespit edilmesidir (Vara, 1999).

2.2. Ergenlik

“Ergenlik” kelimesinin Latince’deki karşılığı; daha olgun hale gelmek ve gelişmek anlamına gelen “adolescere” kelimesidir. Bu tanımdan hareketle ergenliğin bir durumu veya sonucu değil, bir zaman dilimini ve süreci işaret ettiği anlaşılmaktadır. Bu süreçte bireyler ruhsal, bedensel ve toplumsal anlamda hızlı bir gelişim ve ilerleme göstermektedir (Mutallimova, 2014). Dolto’ya (1998) göre ergenlik yeniden doğmaktır. Nasıl ki anne karnındaki fetüs bebeğe dönüşüyorsa, ergenlik dönemindeki bireylerin de çocukluk döneminden çıkıp yetişkinliğe adım attığını ileri sürmüştür (Parman, 2003).

Erikson ergenlik döneminde bireylerin hem genetik hem de genetik olmayan unsurlardan etkilenecek gelişim gösterdiğini ileri sürmektedir (Dacey and Kenny, 1994). Ona göre bu süreç, ergenlerin bugün nasıl olduklarını ve gelecekte nasıl olacaklarını anlamaya çalıştıkları bir kriz sürecidir. Kim olduklarını kendilerine sorup bunun cevabını bulmaya çalışırlar. Cevap bulana kadar kendi kimlikleri adına bir süre karmaşıklık yaşarlar (Özbay, 2000). Bu tür krizler her türlü gelişim döneminde yaşanabilmektedir. Önemli olan, her krizi içinde olduğu dönemdeyken çözüme kavuşturmadır. Aksi halde halledilemeyen her kriz bir sonraki süreci olumsuz etkileyerek normal gelişim gidişatını aksatıp çeşitli problemlere yol açabilir (Dacey and Kenny, 1994).

Bireylerin kimlik, kişilik ve bilişsel gelişimi küçük yaşlardan başlayıp, ailelerindeki ve çevrelerindeki başka bireylerin etkileriyle de şekillenerek ergenlik yıllarında da devam etmektedir. Etraflarındaki insanlardan aldıkları geri bildirimler sayesinde bireylerin kendilik algıları oluşmakta ve gelişmektedir. Çocukluktan itibaren bireylerin ebeveynleriyle kurdukları samimi, güven verici, sevgi temelli ilişki sayesinde; kendilerine yönelik tutum ve algılarının, diğer insanlara yönelik tutum ve algılarının nasıl olması gerektiğini öğrenirler (Erdoğdu, 2008).

Ergenlik dönemi aynı zamanda bireylerin anne ve babalarıyla problem yaşamaya en müsait oldukları ve nitekim pek çok problem yaşadıkları bir dönemdir.

Bu problemler ergenin okulu, evdeki düzeni, giyimi, arkadaşları, sosyal hayatı gibi konularda yaşanmaktadır genellikle. Bu süreçte anne babaların tutumları da farklılık göstermektedir. Kimi anne baba anlayışlı ve hoşgörülü iken, kimi anne baba daha sert ve katı olabilmektedir. Bu tutumlara göre de bu süreç ve ergenlerle ilişkiler şekillenmektedir. Bu sürecin gidişatı bireylerin gelecekteki hayatına olumlu veya olumsuz yönde yansımaktadır (Kapıkıran ve ark., 2014).

Ergenlik olarak adlandırılan bu sürecin en baskın yönleri; bireylerin kendi bağımsızlıklarını edinme, özgür olma isteği ve ihtiyacının olması, aynı zamanda hayatlarının kontrolünü kendi ellerine almaya başlamaları ve bu sayede sağlıklı ve olgun bir kimlik inşası oluşmasıdır (Bostan, 1993).

Lazzari (2000) ergenlik dönemi için yaşam doyumunu, psikolojik iyi oluşu ve duygusal zekayı incelediğinde; kişilik ve ahlak gelişimde yaşam doyumunun psikolojik iyi oluş açısından belirleyici bir etken olabileceği görüşü oluşmuştur.

2.3. Anne-Baba Tutumları

Anne baba tutumlarını ele almadan önce “tutum”u açıklamakta fayda var. Tutum, özünde devamlılık olan zihinsel ve davranışsal bir yönelimdir, eğilimdir. Bu olumlu veya olumsuz yönde olabilir. Tutum; bireylere veya gruplara dair duyguları, düşünceleri içermektedir (Kağıtçıbaşı, 1999). Başka bir tanıma göre tutum; bireylerin yaşadıkları tecrübeler ile şekillenen ve bireylerin etkileşim içinde oldukları eşyalara veya yaşadıkları durumlara dair nasıl davranış sergileyeceklerini etkileyen bir yapıdır. Bu yapı, yani tutum, aynı zamanda bireylerin kişilik yapısına göre de farklılaşabilmektedir. Bu bireysel farklılaşma durumu ebeveyn olup çocuk büyütürken de kendini göstermektedir (Savran, 1995: 171). Dolayısıyla toplumdaki birey sayısınınca farklı anne baba tutumları olduğunu söylemek pek de yanlış olmayacaktır (Kulaksızoğlu, 1998).

Çocuk yetiştirme stilleri anne babaların nesilden nesile aktarım yaptığı sosyalizasyon aracı olduğu için, ebeveyn tutumlarının sağlıklı değerlendirilebilmesi ve anlaşılabilmesi açısından bu tutumların etnik yapıya ve kültürel değerlere göre ele alınması gerekmektedir (Grusec et al., 2000).

Kitlelerin kendilerine has sosyal, kültürel, ekonomik yapıları olduğu gibi, çocuk yetiştirirken ebeveyn tutumları açısından da kendilerine has yapıları vardır. Bu

anlamda ülkemizin diğer toplumlardan farklılaştıran bazı belirgin ebeveyn tutumları olduğunu söylemek mümkündür. Bu tutumları farklı uzmanlar farklı şekillerde kategorize etmiştir. Mesela bazı uzmanlar anne baba tutumlarını “otoriter”, “demokratik” ve “ilgisiz” olmak üzere üçe ayırırken (Kuzgun, 1972; Erkan, 1986), bazıları da sadece “demokratik” ve otoriter” olmak üzere iki grupta ele almıştır (Bilal, 1984; Polat, 1986; Öztürk 1990). Bunların dışında anne baba tutumlarını daha detaylı ve daha çok sayıda gruba bölerek ele alan araştırmacılar da mevcuttur. Fakat bizim çalışmamızda “demokratik” ve “otoriter” olmak üzere iki grup daha ağırlıklı olarak ele alınacaktır.

Anne-baba stilleri kavramını ilk olarak Baumrind (1980; 1991) ortaya çıkarmıştır. Bunun akabinde yıllarca ebeveynlerin davranış stillerinin çocuk ve ergenlerin gelişimindeki katkısı araştırılmıştır.

Baumrind'in bu kavramı ortaya çıkarmasının ardından bunu baz alarak başka araştırmacılar da anne-baba stillerini, sıcak ilgi (ya da kabul) ve kontrol (ya da disiplin) olarak adlandırılan iki temel ayırım üzerinden dört ayrı başlıkta ele almış ve bunun daha doğru olduğunu savunmuşlardır (Maccoby and Martin, 1983; Steinberg et al., 1991; Darling and Steinberg, 1993).

Yaygın anne baba tutumları; otoriter ve baskıcı tutum, gevşek tutum, aşırı koruyucu tutum, dengesiz ve kararsız tutum, ilgisiz tutum, demokratik ve güven verici tutum olmak üzere altı kategoride ele alınmaktadır. Fakat bu çalışmada kullanılan ölçeğin iki alt boyutu olan demokratik ve otoriter tutum ile ilgisiz ve gevşek tutum ele alınacaktır.

Çocukların kişilik gelişiminde anne ve babanın çocukları yetiştirirken kullandıkları yöntemlerin ve tutumlarının rolü büyüktür. Bu tutumlar çocukların anne ve babalarıyla olan ilişkilerinin temelini oluşturur. Bu ilişki, çocukların şimdiki ve gelecekteki davranışlarının şekillenmesinde etkilidir (Yeşilyaprak, 1989).

Ebeveynlerin çocuklarını oldukları haliyle kabul ettiklerini, onları sevdiklerini ve desteklediklerini hissettirmeleri; çocukların mutluluğu için önemli ve gereklidir. Çocukların sağlıklı bir şekilde büyümesi, onların ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlıdır. İhtiyaçlarının karşılanmaması halinde çocuklar sağlıklı olarak büyüyememektedir (Cüceloğlu, 2000; Gökner, 2004).

Çocuklar; anne ve babalar sağlıklı tutum sergilediği ölçüde mutlu, özgüvenli ve bağımsız kişilikli bireyler olarak yetişirler. Bu bağlamda ebeveynler çocuklar için birer rol model oluşturur ve çocuklar modellemeyle öğrendiklerini davranışlarıyla gösterirler. Dolayısıyla, ebeveynlerin tutumları çocukların kişilik gelişiminde oldukça etken bir rol oynamaktadır (Yavuzer, 2011).

Adler'e göre iki tür ebeveyn tutumu çocukların gelecekte kişilik sorunları yaşamalarına sebep olmaktadır. Bunlardan birincisi koruyucu tutum, ikincisi ise ilgisiz tutumdur. Koruyucu tutumun; bazı kişilik problemlerinin zeminini hazırlamakla birlikte, çocukların bağımsız birer kişilik oluşturmalarına engel olarak aşağılık duygulara sebebiyet verdiğini ileri sürmektedir. İlgisiz tutumun ise; çocukları şüpheli ve soğuk olmaya iterek ilerleyen yaşlarında sıcak insani ilişkiler kurmayla, ilişkilerde samimiyet oluşturmayla ilgili zorluk yaşamalarına, dokunulmaktan da hoşlanmamalarına sebep olduğunu belirtmektedir (Burger, 2006).

Rogers; ebeveynlerin çocukların duygularının geçerliliğini kabul ederek yanlış olan duygu, düşünce ve davranışın neden benimsenmemesi gerektiğini anlatmasının, en doğru yaklaşım olacağını ileri sürmüştür (Atkinson et al., 2002).

Çocukların daha iyi nasıl yetiştirilebileceğine dair sorular ve arayışlar, geçmişten günümüze değişerek ve şekillenerek devam etmektedir. Toplum bilimi uzmanları, 16. yüzyılda özellikle Avrupa'da yayınlanmış eserlerdeki çok esnek anne baba tutumlarının, 16. yüzyılın ortasından 17. yüzyılın ortalarına kadar daha katı tutumlara dönüştüğünü tespit etmişleridir. Ancak 18. yüzyılda ağırlıklı olarak İngiltere'nin burjuva kesimindeki ailelerde yeniden esnek ve izin verici bir tutum benimsenmiştir. Buna rağmen 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra ailelerin çoğu çocuklara ceza vermek istedikleri zaman odalara kilitlemek gibi sert yollara başvurmuşlardır. Bu süreçte Avrupalı ve Amerikalı uzmanların çocuklara karşı daha esnek ve özgür alan bırakacak şekilde davranılmasına yönelik uyarıları olmuştur. Dolayısıyla, ebeveyn tutumlarının zaman içinde farklı yöndeki bakış açılarından etkilenecek günümüze geldiğini ve bu konudaki arayışların da hala devam ettiğini söylemek mümkündür (Ekşi, 1990).

2.3.1. Otoriter Tutum

Ebeveyn tutumlarını incelerken; anne babaların çocukların ihtiyacı olan duygusal tatmini sağlamasıyla birlikte, birer otorite olarak gerekli disiplini de

oluşturmaları gerekliliği üzerinden incelenmesi mühimdir. Bu açıdan bakıldığında otoriter tutumda ailedeki bireylerin birbirleriyle duygusal paylaşımlarda bulunma oranının azlığından söz edilebilir. Bunun beraberinde ise çocukların baskı ile denetlenmesi ve sıkı bir şekilde yönetilmesi şeklinde bir davranış kalıbının çokça görüldüğü söylenebilir (Kaya, 2010). Bu tutumda otorite olan anne ve babanın sözünden çıkılmaması için çocuklara baskı uygulanması söz konusudur (Kulaksızoğlu, 2011). Aynı zamanda ebeveynler çocuklarını kendi istekleri doğrultusunda belli davranış kalıplarına sokmayı ve çocukların o kalıplara göre davranmalarını isterler. Tabi bu süreçte çocukların talepleri, gelişim dönemlerinin özellikleri ve bireysel farklılıkları anne baba tarafından göz ardı edilir (Sezer, 2010).

Otoriter tutumdaki ebeveynlerin en göze çarpan yönleri; eşlerin kendi aralarında bir uyum ve tutarlılık yakalayamamış olması, farklı konularda sık sık problem yaşanması, bu problemlerin çözümlenememesi ve aralarında doğru bir iletişim kanalının olmamasıdır. Tüm bunlar aile ortamına ve çocuklara zarar vermektedir (Durmuş, 2006).

Bu tutumdaki ebeveynler ile yetişen bir çocuğun gördüğü en büyük zararlardan biri; kendi gerçek benliğini oluşturamaması, yaşayamaması, ortaya çıkaramamasıdır. Çünkü aile içinde ona alan açılmaz, izin verilmez. Aksine, kendisiyle ilgili negatif mesajlar alır sürekli. Bu negatif mesajlara zaman içinde kendisi de inanır, onları kanıksar. Bu durumda özgüven açısından zayıf ve yetersiz kalır. Cesur, aktif, pozitif, umutlu, güçlü olamaz. Yıllar içinde de bu yapı ona yerleşir, benliğinin bir parçası haline gelir (Aslan, 1992).

Ebeveynlerin otoriter tutum içinde ceza olarak kullandığı yaptırımlardan ötürü çocuklar korkar ve sadece bu cezalardan kaçınmak için uyumlu davranıyor görünürler. Sırf anne ve babası yapmasını söylediği için yaparlar birçok şeyi. İstemeden ve baskı ile yapmak zorunda kaldığı şeylerden ötürü hem kişiliği güçsüz ve yetersiz gelişir, hem de zaman içinde anne ve babasına karşı içinde nefret, kızgınlık birikir (Akın, 2009).

Otoriter tutumdaki ebeveynlerin çocukları kendi istekleri doğrultusunda davranmaya zorlamaları, katı sınırlar koymaları ve bunlara uyulmadığı takdirde gösterdikleri tepkiler ve uyguladıkları yaptırımlar; çocukların kendi yaş dönemlerine uygun gelişim sürecini sağlıklı ilerletmelerini engeller. Çünkü bu tutum çocuğa söz hakkı, soru hakkı veya itiraz hakkı vermez. Kendi özgür alanı olmayan, yönetilen,

zorlanılan, kendi istekleri sorulmayan ve önemsenmeyen yetersiz bir birey olarak büyür (Yavuzer, 2003).

Otoriter anne babalar duygu paylaşımını ve sevgi göstermeyi pek tercih etmezler; soğuk davranarak otoritelerini ve kurdukları disiplini korumak isterler. Herhangi bir problem yaşandığında meseleye sadece kendi pencerelerinden bakarak yaklaşırlar ve çocukların duygularını, düşüncelerini, isteklerini arka planda bırakırlar. Çocukların hayatıyla ilgili konularda çocukların kendileri adına karar alma veya tercihte bulunma haklarını ellerinden alırlar (Güngör, 2002).

Otoriter tutum ile yetiştirilen çocuklar kendi fikirlerini özgürce ifade edemezler çünkü bu fikirler ancak anne babası onay verdiği sürece dikkate almaya değerdir. Onlara makul veya doğru gelmeyen fikirleri, önerileri dinlemeye bile pek vakit ayırmazlar. Bu tutumdan ötürü çocuklar kendi bakış açlarına, kendi görüşlerine dair şüphe ve güvensizlik hissederler. Bunun beraberinde asıl başarının otorite figürüyle paralel yönde düşünerek, davranarak otoriteyi mutlu ve memnun etmek olduğunu öğrenirler (Cüceloğlu, 2002). Bu aile yapısında büyütülmüş çocuklar zayıf, yetersiz, sessiz, pasif kalmaya, kendi fikrini ifade edememeye veya haksızlığa uğradığında kendisini savunamamaya meyilli hale gelir zaman içinde. Çünkü birey olarak kendilerini gösterebilecekleri durumlarda baskı ile engellenmişlerdir ve söz hakkı elde edememişlerdir. Dolayısıyla da çocuklar kendi başlarına doğru kararlar veremeyeceklerine inanmaya başlarlar (Baumrind, 1971; Karavasilis, 2003).

Esnek olmayan bu tutuma maruz kalan çocuklar, ebeveynlerinin oluşturduğu tüm sınırlara ve kurallara riayet etmek mecburiyetindedirler. Bu çocuklar dışardan bakıldığında söz dinleyen, problem çıkarmayan ve uyumlu profil çizseler de; aslında ezilmeye müsait, pasif, silik, utangaç, özgüvensiz, hassas, zayıf, kolay yönetilebilen ve manipüle edilebilen bir yapıya bürünmüş olabilirler. Bu baskı ve otorite, zorlama ile veya sevgiden mahrum bırakma ile oluşturulduğunda; çocuklar ne zaman nasıl bir tutumla karşılaşacaklarından emin olamayıp yoğun tedirgin yaşayabilir. Bu da çocuğun kişilik yapısına göre fazlasıyla boyun eğen veya fazlasıyla isyan eden birine dönüşmesine sebep olabilir. Pek çok durumda hatalı bulunan, cezai yaptırımlara maruz kalan ve kendisine ebeveynleri tarafından çokça müdahale edilen çocukların baş edemedikleri bir durum oluştuğunda normalden daha kolay bir şekilde ilk başvurdukları tepkinin ağlamak olduğu gözlemlenebilir (Yavuzer, 1995).

Otoriter tutumun olumsuz getirilerinden biri de çocuklarla sık sık çatışmalı diyaloglara girilmesidir. Bu da beraberinde çocukların başkalarıyla ilişkilerinin de bozulmasını, sosyal yönden yeterli gelişimi gösterememesini ve yaşadıkları gerginliğin ve stresin dozunun artmasını getirir. Çocukların bireysel faaliyetlerine fazla müdahale edilmesi; özsayıgılarını ve özgüvenlerini zedeler, içedönük bir yapıya bürünmelerine zemin hazırlar. Bunun devamına ise kendi hayatında yeteri kadar girişken olamayan, bireysel kararlar ile adım atamayan ve hayata ümitle bakamayan çocuklar meydana gelir (Öğretir, 1999).

Otoriter tutumdaki ebeveynlerin çocuklardan beklentilerinin devamlı suretle yüksek olması ve çocukları başkalarıyla kıyaslamaları; çocukların bu beklentiyi karşılayamaması durumunda anne babanın sevgisini, ilgisini, merhametini, hoşgörüsünü kaybetmekten, onları düş kırıklığına uğratmaktan veya cezalandırılmaktan korkmalarına sebep olmaktadır. Bu da kaçınamadıkları bir çaresizliğe, çözümsüzlüğe yol açar (Yeşilyaprak, 1989). Çünkü ne kadar çabalasalar da mutlaka eksikleri, hataları olacaktır ve mutlaka bu yüksek beklentileri karşılamakta zorlanacaklardır. Aslında ebeveynleri çocukların temel rol modelleridir ve çocukların onların tutumunu benimsedikleri görülür. Dolayısıyla anne ve babalar çocuklara karşı katı, merhametsiz yaklaşım sergilediklerinde; aynı tutumu çocukların da kendilerine karşı sergileme potansiyeli söz konusudur (Gander and Gardiner, 2004). Bu da çocukların akıl ve ruh sağlığı açısından tehlikeli bir durum oluşturmaktadır.

2.3.2. Demokratik Tutum

Demokratik tutumun en belirgin ve önemli özelliği, sevginin ve disiplinin dengeli bir şekilde gösterilmesidir. Yavuzer (2000) demokratik tutum sergileyen anne babaların ebeveynlik rollerini isteyerek ve bilgili bir şekilde yerine getirdiklerini ileri sürmektedir. Bu tutumun temel özellikleri çocuklarla gerekli yakınlığın ve samimiyetin oluşturulmasıyla birlikte onlara karşı destekleyici, ilgili, dengeli, ihtiyaç olduğunda olması gereken sınırları çizen bir şekilde davranılmasıdır.

Bu tutumda aynı zamanda çocuklara gösterilen sevginin, ilginin, şefkatin ve benzer güzel tutumların herhangi bir koşuldan bağımsız olarak sunulması söz konusudur. Bu tutum ile yetişen çocuklar kendi düşünceleri sorulan, bu sayede kendisini değerli ve önemli hisseden çocuklardır.

Yörüköglü'nun (1990) demokratik aile açılımı ise şu şekildedir: Zaman zaman bazı sorunlar yaşansa da çocuklar aile içinde benimsenir, çocuklara saygı duyulur, sağlıklı iletişim kurularak her şeyin üstesinden gelinebileceğine dair bir inanç vardır, samimi ve gerçek bir sevgi ve ilgi vardır, çocuklara kendini ifade etme hakkı tanınır ve birçok karar ortak bir şekilde alınır.

Bu tutumdaki ebeveynler de muhakkak bazı konularda sınır ve kural koymak durumundadırlar. Fakat otoriter tutumdan farklı olarak bu ebeveynlerin amaçladığı şey çocuklar üzerinde mutlak bir hakimiyet ve otorite kurup, korku ile onları yönetmek değildir. Bilakis, amaçları; çocukları farkındalığı yüksek, bilinçli ve sorumluluk sahibi bireyler haline getirmektir. Sezer ve Oğuz (2010) da bu tutumun en sağlıklı tutum olduğunu ileri sürmektedir. Çünkü demokratik tutumu benimseyen anne babalar çocukların kendilerine has mizaçlarının ve kapasitelerinin olduğunun bilincinde olarak onların potansiyellerini ortaya çıkarmaya yönelik desteklemektedirler. Bunun için de çocukların bazı makul sınırları aşmamak kaydıyla özgürce hareket etmelerine müsaade etmektedirler. Bu sayede çocukların kendilerini gerçekleştirme imkânı olmaktadır (Sezer ve Oğuz, 2010).

Otoriter tutum; ne az ne de çok olacak şekilde, orta düzeyde bir yönetim, denetim, takip ve kontrol içermektedir. Aile içinde bireyler arası bağ ve paylaşımlar aktif ve iyi düzeydedir, anne ve baba ilgili ve duyarlıdır çocuklara karşı (Kaya, 2010:27).

Demokratik tutumun çocukların özsaygısını artırdığına, beraberinde de endişe ve depresyona girme oranını da azalttığına işaret eden çalışmalar mevcuttur (Aydın, 1985).

Sağlıklı yönde bir kimlik, kişilik gelişimi oluşması için, çocukların demokratik bir tutum ile yetiştirilmesi en doğru ve sağlıklı olandır. Çünkü bu tutumda çocukların ihtiyaçları yeterli düzeyde karşılanır, ilgi, sevgi ve saygı yeteri kadar hissettirilir. Tüm bunlarla birlikte dozunda bir otorite ve disiplin de oluşturulur. Bu tutumun bir diğer özelliği, ebeveynlerin kendi aralarında uyumlu ve tutarlı bir şekilde bu tutumu benimseyip ortak bir şekilde bunu uygulamalarıdır. Bu sayede ebeveynlerin tutumları dengeli, tutarlı ve güven verici bir nitelik kazanmaktadır. Bu ebeveynler aynı zamanda çocukların kişisel farklılıklarını kabul edip onlara kendilerine has gelişimi yaşamaları için alan açarlar (Sezer ve Oğuz, 2010).

Demokratik tutum sergileyen ebeveynler tarafından büyütülen çocuklarda pek çok olumlu özellik görülmektedir. Öncelikle yaşama dair bakışları olumludur. Çevreleriyle uyumlu ve kurdukları iletişimlerde başarılıdırlar. Kendilik algıları sağlıklıdır. Bu çocuklar girişken, düşünüp sorgulama yapabilen ama sınırlarını da bilen çocuklardır. Aynı zamanda bildikleri doğrularda kararlı tutum sergileyebilen ve bu anlamda kendilerini müdafaa edebilen bir kişilik yapısı geliştirirler (Yörükoğlu, 1998).

Demokratik ve ilgili tutum ile desteklenen çocukların cinsiyet faktöründen bağımsız olarak daha özgüvenli oldukları tespit edilmiştir (Richards et al., 1991).

Çocuklarda benlik imajının sağlıklı bir şekilde ve olumlu yönde gelişmesi ebeveyn tutumlarına bağlıdır. Eğer çocuklara demokratik tutum ile davranılırsa benlik imajları güven hissi ile olumlu yönde oluşur. Ama otoriter, mesafeli, katı ve güven hissi vermeyen bir tutum ile davranılırsa çocukların benlik imajı tam tersi şekilde olumsuz yönde oluşur (Kulaksızoğlu, 2003; Yıldırım, 2006).

Tüm bu bilgiler ışığında şunu söylemek mümkündür: Demokratik tutum; çocuklara sevginin ve disiplinin dengeli verilmesinden ve bu sayede sağlıklı bir çocukluk-ergenlik geçirmelerinden ötürü en sağlıklı ve en uygun tutum olarak görülmektedir (Kulaksızoğlu, 2011).

2.3.3. İlgisiz ve Gevşek Tutum

Bu tutumu sergileyen anne babalar çocuklarına çokça ilgi ve sevgi göstermekle birlikte, onları disipline etmek ve ebeveynlerinin otoritesini kabul etmelerini sağlamak noktasında çok zayıf ve yetersiz kalmaktadırlar. Sağlıklı sınırlar içinde olmak üzere bir denetleme mekanizması bu tutumun en önemli eksiği olarak değerlendirilebilir. Bu eksiklik beraberinde ilgi azlığı ve ihmalkârlık getirmektedir. Bu yüzden de çocuklarla sıcak bir ilişki ve yakın bir bağ oluşturulamamakta, çocukların aile içinde ebeveynleri tarafından karşılanması gereken en temel gereksinimleri karşılanamamaktadır (Kaya, 2010: 27).

İlgisiz ve gevşek ebeveynler gereğinden fazla esnek davranarak uyarı veya müdahale gereken durumlarda bile tepkisiz veya yumuşak tutum sergileyebilmektedir. Bu da çocukların sınırlarına ve haklarına dair oldukça geniş bir çerçeve çizmektedir. Bu yüzden çocuklar hangi noktada nasıl davranmaları gerektiğini doğru bir şekilde öğrenemezler. Bazı sınırlar sözlü olarak ifade edilse bile davranışlarda bunun sağlanması için gerekli kontrol mekanizması uygulanmamaktadır. Bu şekilde sınırları

geniş bir hoşgörü gösteren ebeveynler çocukları eğitmek ve onlara doğru şeyler öğretmek konusunda yetersiz kalmaktadır (Yörükoğlu, 1997: 200-201).

İlgisiz ve gevşek tutum sergilenen aile yaşantısında bir bütünlük görmek zordur. Ebeveynlerin daha çok kendi gündemleri ile meşgul oldukları, çocukların takibini ve sorumluluğunu büyük ölçüde aile büyüklerine veya bakıcılara bıraktıkları görülmektedir. Bu durum ebeveynlerin çocukların gereksinimlerine ve onların hayatlarının gidişatlarına dair farkındalıklarını azaltır, çocuklara karşı uzak ve ilgisiz kalmalarına sebep olur (Yücel, 2013).

Öfkelendiğinde dürtülerini kontrol edemeyip saldırganlaşan ve suça bulaşmış çocuklarla ilgili yapılan çalışmalarda; bu çocukların içinde yaşadıkları aile ortamında ebeveyn otoritesinin ve disiplininin eksik kaldığı, ebeveynlerin ilgisiz kalıp çocukları yeteri kadar takip etmediği tespit edilmiştir. Aile içinde gerekli sınırlar çizilmemiş ve öğretilmemiş çocuklar nerede nasıl davranmaları gerektiğini tam kestiremezler. Davranış problemleri gözlemlenen bu çocuklar ebeveynlerini otorite açısından yetersiz bir figür olarak görmektedirler (Ekşi, 1990).

Aynı zamanda bu tutum ile büyütülen çocuklarda dürtülerin kontrolünde ve akademik başarı konusunda yetersizlik ve zayıflık gözlemlenmektedir (Baumrind, 1966; Baumrind, 1971b; Baumrind, 1972; Kuzgun, 1991; Yılmaz 1999).

Bu tutumda çocuğun aile içinde fazla söz sahibi bir konumda bulundurulması, şımartılması, neredeyse her isteğinin karşılanması, fazlaca sevgi gösterilip tabiri caizse pamuklara sarılarak yetiştirilmesi; dengeli bir tutum sergilenememesi ve doyum noktasında sınırların çok geniş olması gibi bir tablo oluşturmaktadır. Doyumsuz olan bu çocuklar maddi değeri olan eşyalarla tatmin edilmeye çalışılsa da asıl ihtiyaçları duygusal boyuttadır. O yüzden de duygusal ihtiyaçların giderilebileceği bir aile ortamı içinde büyümelidirler.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı, modeli, çalışma grubu, evren, veri toplama araçları, veri toplama yöntemi ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel analizler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli

Özel Derya Öncü Lisesi'nin 9. ve 11. sınıf öğrencilerinde algılanan anne baba tutumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışma kapsamında yapılan araştırma betimsel, ilişki tarayıcı ve korelasyonel bir araştırma niteliğindedir.

Yaşam doyumu; bireyin yaşadığı hayatı, olmasını arzu ettiği standartlar ile kıyasladığı, bilişsel ve yargısal bir süreç üzerinden tanımlanmaktadır (Diener et al., 1985: 71). Aynı zamanda yaşam doyumu ruh sağlığını etkileyen en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir (Karataş, 1988). Ruut Veenhoven (1996) yaşam doyumunu, bireyin yaşam kalitesini bir bütün halinde değerlendirirken ortaya çıkan pozitif değerlendirmenin derecesi olarak tanımlamaktadır. Bu tanım literatürde en iyi kabul edilenler arasındadır. Bu tanımdan hareketle yaşam doyumunun hayatın belli bir alanını değil, tamamını kapsayan bir kavram olduğu söylenebilmektedir. Diener (1984), yaşam doyumunun kişinin mevcut yaşam şartları ve kişisel standartlarına göre değişebilecek dinamik bir yapısı olduğunu belirtmektedir. Literatürde aile ortamının bu dinamik yapıyı etkilediğine dair fikir birliği olduğu, farklı yıllarda farklı kişiler tarafından yapılan çalışmalar üzerinden anlaşılmaktadır. Bebeklikten itibaren aile içinde şekillenmeye başlayan ve lise çağında da devam eden bireysel kişilik gelişimi, bireylerin yaşamlarına dair bilişsel yargı süreçlerini şekillendirmektedir. Bu bilişsel yargılar üzerinden bireylerin kendi belirledikleri kriterlere göre yaşam kalitelerine ve yaşam doyumlarına dair algıları oluşur. (Shin and Johnson, 1978: 478; Diener et al.,

1985: 71; Diener and Suh, 1997: 200). Dolayısıyla bu çalışmada anne baba tutumlarının yaşam doyumuna etkisi incelemeye alınacaktır. Aynı zamanda diğer değişkenlerin (yaş, cinsiyet, kardeş sayısı vb.) de fark oluşturup oluşturmadığı değerlendirilecektir. Darling ve Steinberg'in (1993) tanımıyla, ebeveynlerin temel değer, tutum ve davranışlarını kapsayan "ebeveynlik bağlamı", aile içinde oluşturduğu atmosfer ile bireylerin ruhsal ve bedensel yönden sağlıklı gelişmesinde etkili ve belirleyici bir role sahiptir. Yapılan çalışmada diğer değişkenlerle birlikte anne baba tutumunun yaşam doyumuna dair bireyde oluşan algıda bir rolü olup olmadığı, var ise nasıl bir rolü olduğu araştırılmıştır.

Özet olarak bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinde algılanan ana baba tutumu ile yaşam doyumu arasında bir ilişki olup olmadığını incelemektir. Sonrasında ise elde edilen verilere göre okuyucuya ihtiyaç duyulan bilgilendirmenin yapılması ve konuyla ilgili doğru bakış açısının kazandırılması hedeflenmektedir.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini Üsküdar ilçesinde yer alan özel liselerde eğitim gören 9. ve 11. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Üsküdar ilçesindeki özel liselerde 9. sınıfta okuyan öğrenci sayısı 1882, 11. sınıfta okuyan öğrenci sayısı 1821. Dolayısıyla evren grubu 3703 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Üsküdar ilçesinde bulunan Özel Derya Öncü Lisesi'nin 9. ve 11. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Özel Derya Öncü Lisesi'nin 9. ve 11. sınıf öğrencileri ile yapılacak olan çalışmada 244 öğrenciye ulaşılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmanın ilk aşamasında öğrenciler kendilerine dağıtılan "Kişisel Bilgi Formu"nu doldurmuşlardır. Arkasından öğrencilere "Algılanan Ana-Baba Tutumunu Değerlendirme Ölçeği (ABTDÖ)" ve "Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)" uygulanmıştır. Verilerin analizi SPSS programı üzerinden yapılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Katılımcıların yaşı, sınıf düzeyi, cinsiyeti, boş zaman faaliyetleri, en büyük hayalleri, kronik ve/veya ruhsal bir hastalıklarının olup olmaması; anne ve babalarının mesleği, yaşı, eğitim durumu, çocuklarla birlikte haftalık vakit geçirme

miktarları, birlikte olup olmamaları ve ailelerinin gelir durumu konularındaki bilgiler, katılımcıların doldurduğu 22 maddelik kişisel bilgi formu aracılığıyla elde edilmiştir.

3.4. Algılanan Anne Baba Tutumunu Değerlendirme Ölçeği (ABTDÖ)

Bu ölçek ebeveyn tutumlarını demokratik ve otoriter olmak üzere iki alt boyut üzerinden değerlendirmektedir. Polat'ın (1986) oluşturduğu bir ölçektir. Ölçeğin hazırlık çalışmasında Polat ölçeği 72 tane öğrencinin olduğu bir grupta 15 gün ara vererek uygulamıştır.

Bu ölçeğin değişmezlik katsayıları Pearson Momentler Çarpımı yöntemiyle ölçülmüştür. Bu katsayılar anneler için (.83), babalar için ise (.88) olarak bulunmuştur. Ölçek 26 maddeden oluşmaktadır. Her maddede anne ve baba için ikişer cevap seçeneği mevcuttur; “babamın davranışına benziyor/benzemiyor, annemin davranışına benziyor/benzemiyor”. Maddelerin 12 tanesi demokratik alt boyutu, 14 tanesi de otoriter alt boyutu yansıtmaktadır. Demokratik tutuma ait maddeler sırasıyla 1, 3, 5, 7, 9, 10, 12, 16, 18, 19, 24 tür. Otoriter tutuma ait maddeler de sırasıyla 2, 4, 6, 8, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 22, 23, 25, 26 dır. Her maddedeki “benziyor” ve “benzemiyor” seçenekleri, maddenin karşılık geldiği kategoriye göre farklı puanlara işaret etmektedir. Demokratik tutuma işaret eden maddelerde “benziyor” seçeneği “0” puan, “benzemiyor” seçeneği “1” puandır. Otoriter tutuma işaret eden maddelerde ise “benziyor” seçeneğini “1” puan, “benzemiyor” seçeneği “0” puandır. Bu şekilde her madde puanlanır ve en son bütün puanlar anne için ayrı, baba için ayrı toplanır. Kritik puan anne için 8, baba için 9 puandır. Dolayısıyla 8 ve üzeri bir puan; annenin otoriter algılandığını, 8’den düşük puan ise demokratik algılandığını göstermektedir. Baba için ise 9 ve üzeri bir puan; babanın otoriter algılandığını, 9’dan düşük puan ise demokratik algılandığını göstermektedir.

3.4.1. Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)

Yaşam Doyumu Ölçeği Diener et al., (1985, 72) tarafından geliştirilmiş olup Dağlı ve Baysal (2016) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Ölçeğin özgün formu bir faktör, beş madde ve likert tipinde 7’li derecelendirilmeden oluşan kendini değerlendirme ölçeğidir. Her bir madde 7’li derecelendirilmiş cevaplama sistemine (1: Kesinlikle Katılmıyorum – 7: Tamamen Katılıyorum) göre değerlendirilmektedir. İlgili ölçek daha önce de Köker (1991) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve 7’li

derecelendirme olarak Türkiye’de değişik araştırmacılar tarafından kullanılan ölçeğin Türkçeye uyarlanması sırasında, özgün formunda yedi basamaklı olan cevap seçeneklerinin Türk kültürüne uygun olmadığı görülmüş ve basamak sayısı beşe indirilmiştir. Basamak sayısı beşe indirilince de ilgili ölçek tekrar Türkçeye uyarlanmıştır. Yapılan araştırmada bu sistemde ölçekteki ifadelerin puanlanması; “Hiç katılmıyorum (1), Çok az katılıyorum (2), Orta düzeyde katılıyorum (3), Büyük oranda katılıyorum (4) ve Tamamen katılıyorum (5)”, şeklindedir. Bu araştırmada kullanılan form 5’li formdur. Ölçek Türkçeye uyarlanırken önce Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına, ardından yapı geçerliğine değinilmiştir. Yaşam Doyumu Ölçeği’nin güvenilirliği, iç tutarlık (Cronbach Alpha) katsayısı test-tekrar test yöntemi kullanılarak bulunmuştur ve Cronbach Alpha Katsayısı 0,88 olarak hesaplanmıştır. Bu değerin mükemmele yakın olduğu konusunda birçok uzmanın hemfikir olduğu söylenebilmektedir (Tabachnick and Fidell, 1996; Pallant, 2001; Field, 2005).

3.5. Veri Toplama Yöntemi

Özel Derya Öncü Lisesi’nin müdüründen alınan izin ile ve rehberlik biriminin yardımı ile sınıflara gidilmiştir. Katılımcılara elden dağıtılarak bireysel olarak dolduracakları Kişisel Bilgi Formu, ardından ikinci aşamada Algılanan Ana-Baba Tutumu Ölçeği, devamında ise Yaşam Doyumu Ölçeği verilmiştir.

3.6. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında uygulanan anket ve ölçek verilerinin analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 19.0 programı ile yapılmıştır. Toplanan veriler bir araya getirilerek puanlama ve kodlama yapılmıştır. Daha sonrasında kodlanan bu verilere SPSS programında gerekli analizler yapılmıştır. Verilerin niceliksel özellikleri sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma olarak verilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların genel özellikleri için tanımlayıcı istatistikler; kesikli değişkenler için yüzde ve sıklık; sürekli değişkenler için ortalama, medyan, standart sapma ve minimum-maksimum değerleri verilmiştir. Shapiro Wilk Testi kullanılarak sürekli değişkenlerin dağılımının normal dağılıma uyup uymadığı analiz edilmiştir. Bu analize göre sürekli değişkenlerin normal bir dağılım içinde olmadığı tespit edilmiş ve bu yüzden de elde edilen veriler parametrik olmayan testler

ile analiz edilmiştir (Mann Whitney U Testi, Spearman Korelasyon Testi, Ki Kare Testi, Kruskal Wallis Testi, Fisher's Exact Testi). Ölçeklerdeki puanlar arasındaki ilişkilerin analizi için ise Spearman testi ile korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan analizlerin tamamında anlamlılık düzeyi olarak $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırma kapsamında yapılan çalışmalarda ulaşılan veriler SPSS 19.0 paket programı üzerinden analiz edilmiştir. Analiz bulguları beş bölüm halinde verilmiştir. Birinci bölümde, araştırmaya katılan katılımcılara dair “demografik veriler” yer almaktadır. İkinci bölümde, “demografik verilerle ilişkili analiz bulguları” yer almaktadır. Üçüncü bölümde, “ABTDÖ verileriyle ilişkili analiz bulguları” yer almaktadır. Dördüncü bölümde, “YDÖ verileriyle ilişkili analiz bulguları” yer almaktadır. Beşinci ve son bölümde ise, “katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranlarıyla ilişkili analiz bulguları” yer almaktadır.

4.1. Demografik Veriler

Araştırmaya katılan 244 katılımcının 120’si (%49,2) kadın ve 124’ü (%50,8) erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması $15,8 \pm 1,07$ olmak üzere 123’ü (%50,4) 9. sınıfta ve 121’i (%49,6) 11. sınıfta okumaktadır. Katılımcıların 16’sının (%6,6) 1, 84’ünün (%34,4) 2 ve 144’ünün (%59) 3 veya daha fazla kardeşi olmak üzere; 110’u (%45,1) ailesinin ilk çocuğu, 90’ı (%36,9) ortanca çocuğu ve 44’ü (%18) son çocuğudur. Katılımcıların 22’sinin (%9) kronik hastalığı varken, 14’ünün (%5,7) ruhsal hastalığı vardır. Katılımcıların 243’ünün (%99,6) annesi hayattadır, sadece 1 (%0,4) katılımcının annesi hayatta değildir. Katılımcılardan 243’ünün (%99,6) babası hayattadır, sadece 1 (%0,4) katılımcının babasının hayatta değildir. Katılımcılardan 9 (%3,7) tanesinin anne ve babası boşanmıştır, 235 (%96,3) tanesinin anne ve babası birlikte dir.

Katılımcıların annelerinden 54 (%22,1) tanesi ilkokul düzeyinde, 100 (%41) tanesi lise düzeyinde ve 90 (%36,9) tanesi de üniversite veya üzerinde eğitim görmüştür. Katılımcılardan 11 (%4,5) kişi annesiyle birlikte haftada 0-1 saat, 15

(%6,1) tanesi 1-2 saat, 30 (%12,3) tanesi 2-3 saat, 20 tanesi (%8,2) 3-4 saat, 31 (%12,7) tanesi 4-5 saat ve 137 tanesi (%56,1) 5 saat ve üzerinde vakit geçirmektedir. Katılımcıların babalarından 50 (%20,5) tanesi ilkokul düzeyinde, 68 (%27,9) tanesi lise düzeyinde ve 137 (%56,1) tanesi de üniversite veya üzerinde eğitim görmüştür. Katılımcılardan 31 (%12,7) kişi babasıyla birlikte haftada 0-1 saat, 30 (%12,3) kişi 1-2 saat, 42 (%17,2) kişi 2-3 saat, 33 (%13,5) kişi 3-4 saat, 23 (%9,4) kişi 4-5 saat ve 85 (%34,8) kişi 5 saat ve üzerinde vakit geçirmektedir. 30 (%12,3) katılımcı haftada 1 gün, 42 (%17,2) katılımcı haftada 2 gün, 40 (%16,4) katılımcı haftada 3 gün, 26 (%10,7) katılımcı haftada 4 gün ve 106 (%43,4) katılımcı haftada 5 gün veya daha fazla miktarda ailesiyle vakit geçirmektedir. Katılımcılardan 205 (%84) tanesinin geleceğe dair hayali varken, 39 (%16) katılımcının geleceğe dair hayali bulunmamaktadır. Bu veriler Çizelge 4.1.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.1. Demografik Veriler

Değişkenler		N	%	Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	120	49,20	Annenin Eğitim Durumu	İlköğretim	54	22,10
	Erkek	124	50,80		Lise	100	41,00
	Toplam	244	100,00		Üniversite ve Üzeri	90	36,90
Sınıf	9. Sınıf	123	50,40	Anne ile Vakıt Geçirme Durumu	Toplam	244	100,00
	11. Sınıf	121	49,60		0-1 Saat	11	4,50
	Toplam	244	100,00		1-2 Saat	15	6,10
Kardeş Sayısı	1 Kardeş	16	6,60	Babanın Eğitim Durumu	2-3 Saat	30	12,30
	2 Kardeş	84	34,40		3-4 Saat	20	8,20
	3 Kardeş ve Üzeri	144	59,00		4-5 Saat	31	12,70
	Toplam	244	100,00		5 Saat ve Üzeri	137	56,10
Kaçınıcı Çocuk	İlk Çocuk	110	45,10	Baba ile Vakıt Geçirme Durumu	Toplam	244	100,00
	Ortanca Çocuk	90	36,90		İlköğretim	50	20,50
	Son Çocuk	44	18,00		Lise	68	27,90
	Toplam	244	100,00		Üniversite ve Üzeri	126	51,60
Kronik Hastalık Durumu	Var	22	9,00	Aile ile Haftalık Vakıt Geçirme Durumu	Toplam	244	100,00
	Yok	222	91,00		0-1 Saat	31	12,70
	Toplam	244	100,00		1-2 Saat	30	12,30
Ruhsal Hastalık Durumu	Var	14	5,70	Gelecekle İlgili Hayalleriniz Var Mı?	Evet	205	84,00
	Yok	230	94,30		Hayır	39	16,00
	Toplam	244	100,00		Toplam	244	100,00
Annenin Yaşam Durumu	Hayatta	243	99,60	Ebeveynlerin Evlilik Durumu	Birlikte	235	96,30
	Hayatta Değil	1	0,40		Ayrı	9	3,70
	Toplam	244	100,00		Toplam	244	100,00
Babanın Yaşam Durumu	Hayatta	243	99,60	Aile ile Haftalık Vakıt Geçirme Durumu	1 Gün	30	12,30
	Hayatta Değil	1	0,40		2 Gün	42	17,20
	Toplam	244	100,00		3 Gün	40	16,40
Ebeveynlerin Evlilik Durumu	Birlikte	235	96,30	Gelecekle İlgili Hayalleriniz Var Mı?	4 Gün	26	10,70
	Ayrı	9	3,70		5 Gün ve Üzeri	106	43,40
	Toplam	244	100,00		Toplam	244	100,00
				Gelecekle İlgili Hayalleriniz Var Mı?	Evet	205	84,00
					Hayır	39	16,00
					Toplam	244	100,00

4.2. Demografik Verilerle İlişkili Analiz Bulguları

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyetlerine göre anne tutumları karşılaştırıldığında, anne tutumlarında cinsiyete bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,448$). Bu veriler Çizelge 4.2.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.2. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Anne Tutumları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Anne Tutumu		χ^2	p
		Demokratik	Otoriter		
Cinsiyet	Kadın	94 (%50,5)	26 (%44,8)	0,577	0,448
	Erkek	92 (%49,5)	32 (%55,2)		

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyetlerine göre baba tutumları karşılaştırıldığında, baba tutumlarında cinsiyete bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,186$). Bu veriler Çizelge 4.3.'te yer almaktadır.

Çizelge 4.3. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Baba Tutumları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Baba Tutumu		χ^2	p
		Demokratik	Otoriter		
Cinsiyet	Kadın	94 (%51,6)	26 (%41,9)	1,746	0,186
	Erkek	88 (%48,4)	36 (%58,1)		

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyetlerine göre yaşam doyumu puanları karşılaştırıldığında, yaşam doyumu puanlarında cinsiyete bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,389$). Bu veriler Çizelge 4.4.'te yer almaktadır.

Çizelge 4.4. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Yaşam Doymu Puanları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Yaşam Doymu					χ^2	p
		Yetersiz	Düşük	Orta	İyi	Yüksek		
Cinsiyet	Kadın	3 (%50)	8 (%42,1)	35 (%59,3)	43 (%49,4)	31 (%42,5)	4,12 9	0,38 9
	Erkek	3 (%50)	11 (%57,9)	24 (%40,7)	44 (%50,6)	42 (%57,5)		

Araştırmaya katılan katılımcıların sınıf düzeylerine göre anne tutumları karşılaştırıldığında, anne tutumlarında sınıf düzeylerine bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,710$). Bu veriler Çizelge 4.5.'te yer almaktadır.

Çizelge 4.5. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Anne Tutumları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Sınıf Düzeyi		χ^2	P
		9. Sınıf	11. Sınıf		
Anne Tutumu	Demokratik	95 (%77,2)	91 (%75,2)	0,139	0,710
	Otoriter	28 (%22,8)	30 (%24,8)		

Araştırmaya katılan katılımcıların sınıf düzeylerine göre baba tutumları karşılaştırıldığında, baba tutumlarında sınıf düzeylerine bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,712$). Bu veriler Çizelge 4.6.'da yer almaktadır.

Çizelge 4.6. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Baba Tutumları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Sınıf Düzeyi		χ^2	P
		9. Sınıf	11. Sınıf		
Baba Tutumu	Demokratik	93 (%75,6)	89 (%73,6)	0,136	0,712
	Otoriter	30 (%24,4)	32 (%26,4)		

Araştırmaya katılan katılımcıların sınıf düzeylerine göre yaşam doyumu puanları karşılaştırıldığında, yaşam doyumu puanlarında katılımcıların sınıf düzeylerine bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,227$). Bu veriler Çizelge 4.7.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.7. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Yaşam Doyumu Puanları – Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

	Sınıf Düzeyi		Z	P
	9.Sınıf (n=123) Mean Rank/sum of rank	11. Sınıf (n=121) Mean Rank/sum of rank		
Yaşam Doyumu Ölçeği	127,90 / 15732,00	117,01 / 14158,00	-1,209	0,227

Araştırmaya katılan katılımcıların ruhsal hastalık oranlarına göre ABTDÖ anne formu, ABTDÖ baba formu ve yaşam doyumu puanları karşılaştırıldığında; ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu puanlarında ruhsal hastalık oranlarına bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (Sırasıyla; $p=0,028$ ve $p=0,001$). Buna göre ruhsal hastalığı olan katılımcıların ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu puanlarının, ruhsal hastalığı olmayan katılımcıların ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların ruhsal hastalık oranlarına göre yaşam doyumu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir. Bu veriler Çizelge 4.8.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.8. Katılımcıların Ruhsal Hastalık Oranlarına Göre ABTDÖ Anne Formu, ABTDÖ Baba Formu ve Yaşam Doyumu Puanları – Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

	Ruhsal Hastalık		Z	P
	Var (n=14) Mean Rank/sum of rank	Yok (n=230) Mean Rank/sum of rank		
ABTDÖ Anne Formu	162,46 / 2274,50	120,07 / 27615,50	-2,191	0,028
ABTDÖ Baba Formu	182,61 / 2556,50	118,84 / 27333,50	-3,293	0,001
Yaşam Doyumu Ölçeği	100,46 / 1406,50	123,84 / 28483,50	-1,207	0,228

Araştırmaya katılan katılımcıların kronik hastalık oranlarına göre ABTDÖ anne formu, ABTDÖ baba formu ve yaşam doyumu puanları karşılaştırıldığında; ABTDÖ anne formu puanlarında kronik hastalık oranlarına bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p=0,004$). Buna göre kronik hastalığı olan katılımcıların ABTDÖ anne formu puanlarının, kronik hastalığı olmayan katılımcıların ABTDÖ anne formu puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların kronik hastalık oranlarına göre ABTDÖ baba formu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir. Bu veriler Çizelge 4.9.'da yer almaktadır.

Çizelge 4.9. Katılımcıların Kronik Hastalık Oranlarına Göre ABTDÖ Anne Formu, ABTDÖ Baba Formu ve Yaşam Doyumu Puanları – Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

	Kronik Hastalık		Z	P
	Var (n=22) Mean Rank/sum of rank	Yok (n=222) Mean Rank/sum of rank		
ABTDÖ - Anne Formu	163,34 / 3593,50	118,45 / 26296,50	-2,857	0,004
ABTDÖ - Baba Formu	143,89 / 3165,50	120,38 / 26724,50	-1,495	0,135
Yaşam Doyumu Ölçeği	98,30 / 2162,50	124,90 / 27727,50	-1,691	0,091

Anne tutumlarına göre araştırmaya katılan katılımcıların ruhsal hastalık oranları karşılaştırıldığında, anne tutumlarında katılımcıların ruhsal hastalık oranlarına bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,105$). Bu veriler Çizelge 4.10.'da yer almaktadır.

Çizelge 4.10. Anne Tutumlarına Göre Katılımcıların Ruhsal Hastalık Oranları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Ruhsal Hastalık		χ^2	P
		Var	Yok		
Anne Tutumu	Demokratik	8 (%4,3)	178 (%95,7)		0,105
	Otoriter	6 (%10,3)	52 (%89,7)		

Baba tutumlarına göre araştırmaya katılan katılımcıların ruhsal hastalık oranları karşılaştırıldığında, baba tutumlarının katılımcıların ruhsal hastalık oranlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; babası otoriter olan katılımcıların ruhsal hastalık oranlarının, babası demokratik olan katılımcıların ruhsal hastalık oranlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p=0,002$). Bu veriler Çizelge 4.11.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.11. Baba Tutumlarına Göre Katılımcıların Ruhsal Hastalık Oranları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Ruhsal Hastalık		χ^2	p
		Var	Yok		
Baba Tutumu	Demokratik	5 (%2,7)	177 (%97,3)		0,002
	Otoriter	9 (%14,5)	53 (%85,5)		

Araştırmaya katılan katılımcıların kardeş sayılarına göre anne tutumları karşılaştırıldığında, anne tutumlarında katılımcıların kardeş sayılarına bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,084$). Bu veriler Çizelge 4.12.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.12. Katılımcıların Kardeş Sayılarına Göre Anne Tutumları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Kardeş Sayısı			χ^2	p
		1 Kardeş	2 Kardeş	3 Kardeş ve Üzeri		
Anne Tutumu	Demokratik	12 (%75)	71 (%84,5)	103 (%71,5)	4,959	0,084
	Otoriter	4 (%25)	13 (%15,5)	41 (%28,5)		

Araştırmaya katılan katılımcıların kardeş sayılarına göre baba tutumları karşılaştırıldığında, baba tutumlarında katılımcıların kardeş sayılarına bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,170$). Bu veriler Çizelge 4.13.'te yer almaktadır.

Çizelge 4.13. Katılımcıların Kardeş Sayılarına Göre Baba Tutumları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Kardeş Sayısı			χ^2	p
		1 Kardeş	2 Kardeş	3 Kardeş ve Üzeri		
Baba Tutumu	Demokratik	9 (%56,3)	66 (%78,6)	107 (%74,3)	3,548	0,170
	Otoriter	7 (%43,8)	18 (%21,4)	37 (%25,7)		

Araştırmaya katılan katılımcıların doğum sıralarına göre anne tutumları karşılaştırıldığında, anne tutumlarında katılımcıların doğum sıralarına bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,091$). Bu veriler Çizelge 4.14.'te yer almaktadır.

Çizelge 4.14. Katılımcıların Doğum Sıralarına Göre Anne Tutumları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Doğum Sırası			χ^2	P
		İlk Çocuk	Ortanca Çocuk	Son Çocuk		
Anne Tutumu	Demokratik	86 (%78,2)	72 (%80)	28 (%63,6)	4,788	0,091
	Otoriter	24 (%21,8)	18 (%20)	16 (%36,4)		

Araştırmaya katılan katılımcıların doğum sıralarına göre baba tutumları karşılaştırıldığında, baba tutumlarında katılımcıların doğum sıralarına bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,056$). Bu veriler Çizelge 4.15.'te yer almaktadır.

Çizelge 4.15. Katılımcıların Doğum Sıralarına Göre Baba Tutumları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Doğum Sırası			χ^2	P
		İlk Çocuk	Ortanca Çocuk	Son Çocuk		
Baba Tutumu	Demokratik	80 (%72,7)	74 (%82,2)	28 (%63,6)	5,753	0,056
	Otoriter	30 (%27,3)	16 (%17,8)	16 (%36,4)		

Eğitim düzeylerine göre anne tutumları karşılaştırıldığında, anne tutumlarında eğitim düzeylerine bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p=0,031$). Post Hoc analizi sonucuna göre demokratik tutum sergileyen annelerin eğitim düzeylerinin üniversite ve üzerinde olarak, otoriter tutum sergileyen annelerin eğitim düzeylerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler Çizelge 4.16.'da yer almaktadır.

Çizelge 4.16. Eğitim Düzeylerine Göre Anne Tutumları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Eğitim Düzeyi			χ^2	P
		İlköğretim	Lise	Üniversite ve Üzeri		
Anne Tutumu	Demokratik	39 (%21)	70 (%37,6)	77 (%41,4)	6,940	0,031
	Otoriter	15 (%25,9)	30 (%51,7)	13 (%22,4)		

Eğitim düzeylerine göre baba tutumları karşılaştırıldığında, baba tutumlarında eğitim düzeylerine bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,619$). Bu veriler Çizelge 4.17.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.17. Eğitim Düzeylerine Göre Baba Tutumları - Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Eğitim Düzeyi			χ^2	P
		İlköğretim	Lise	Üniversite ve Üzeri		
Baba Tutumu	Demokratik	35 (%19,2)	53 (%29,1)	94 (%51,6)	0,959	0,619
	Otoriter	15 (%24,2)	15 (%24,2)	32 (%51,6)		

Araştırmaya katılan katılımcıların anneleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarına göre ABTDÖ anne formu ve yaşam doyumu puanları karşılaştırıldığında; katılımcıların anneleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarına bağlı ABTDÖ anne formu ve yaşam doyumu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir (Sırasıyla; $p=0,185$ ve $p=0,112$). Bu veriler Çizelge 4.18.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.18. Katılımcıların Anneleriyle Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarlarına Göre ABTDÖ Anne Formu ve Yaşam Doyumu Puanları – Kruskal Wallis Testi Analiz Sonuçları

	ABTDÖ – Anne Formu	Yaşam Doyumu Ölçeği
Saat (n=11) Mean Rank	161,05	77,41
1-2 Saat (n=15) Mean Rank	157,97	111,03
2-3 Saat (n=30) Mean Rank	125,05	110,87
3-4 Saat (n=20) Mean Rank	137,18	123,10
4-5 Saat (n=31) Mean Rank	108,85	119,85
5 Saat ve Üzeri (n=137) Mean Rank	115,91	130,43
P	0,185	0,112

Araştırmaya katılan katılımcıların babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarına göre ABTDÖ baba formu ve yaşam doyumu puanları karşılaştırıldığında; katılımcıların babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme miktarına bağlı ABTDÖ baba formu ve yaşam doyumu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluştuğu tespit edilmiştir (Sırasıyla; $p=<,001$ ve $p=0,002$). Post Hoc analizi sonucuna göre; babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme miktarı 0-1 saat olan katılımcıların ABTDÖ baba formu puanları, babalarıyla birlikte haftalık 1-2 saat, 2-3 saat, 3-4 saat, 4-5 saat ve 5 saat ve üzeri vakit geçiren katılımcıların ABTDÖ baba formu puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Post Hoc analizi sonucuna göre; babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme süresi 5 saat ve üzerinde olan katılımcıların yaşam doyumu puanlarının, babalarıyla birlikte haftalık 0-1 saat, 1-2 saat, 2-3 saat, 3-4 saat ve 4-5 saat vakit geçiren katılımcıların yaşam doyumu puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler Çizelge 4.19.'da yer almaktadır.

Çizelge 4.19. Katılımcıların Babalarıyla Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarlarına Göre ABTDÖ Baba Formu ve Yaşam Doyumu Puanları – Kruskal Wallis Testi Analiz Sonuçları

	ABTDÖ - Baba Formu	Yaşam Doyumu Ölçeği
Saat (n=31) Mean Rank	174,66	82,47
1-2 Saat (n=30) Mean Rank	140,25	103,52
2-3 Saat (n=42) Mean Rank	128,17	115,40
3-4 Saat (n=33) Mean Rank	112,77	133,89
4-5 Saat (n=23) Mean Rank	91,43	137,37
5 Saat ve Üzeri (n=85) Mean Rank	106,59	138,86
P	<0,001	0,002

Araştırmaya katılan katılımcıların aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarına göre ABTDÖ anne formu, ABTDÖ baba formu ve yaşam doyumu puanları karşılaştırıldığında; katılımcıların aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarına bağlı ABTDÖ baba formu ve yaşam doyumu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (Sırasıyla; $p=0,046$ ve $p=0,005$). Post Hoc analizi sonucuna göre aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarı 1 gün olan katılımcıların ABTDÖ baba formu puanlarının, aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarı 2 gün, 3 gün, 4 gün, 5 gün ve üzerinde olan katılımcıların ABTDÖ baba formu puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Post Hoc analizi sonucuna göre; aileleriyle birlikte vakit geçirme miktarı 5 gün ve üzerinde olan katılımcıların yaşam doyumu puanlarının, aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarı 1 gün, 2 gün, 3 gün ve 4 gün olan katılımcıların yaşam doyumu puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarına göre ABTDÖ anne formu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,145$). Bu veriler Çizelge 4.20.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.20. Katılımcıların Aileleriyle Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarlarına Göre ABTDÖ Anne Formu, ABTDÖ Baba Formu ve Yaşam Doyumu Puanları – Kruskal Wallis Testi Analiz Sonuçları

	ABTDÖ - Anne Formu	ABTDÖ - Baba Formu	Yaşam Doyumu Ölçeği
Gün (n=30) Mean Rank	148,07	154,40	98,65
2 Gün (n=42) Mean Rank	129,33	129,25	109,29
3 Gün (n=40) Mean Rank	111,36	125,74	102,15
4 Gün (n=26) Mean Rank	129,62	117,13	133,17
5 Gün ve Üzeri (n=106) Mean Rank	115,01	110,89	139,55
P	0,145	0,046	0,005

4.3. ABTDÖ Verileriyle İlişkili Analiz Bulguları

Araştırmaya katılan katılımcıların anne tutumlarına göre babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme miktarları karşılaştırıldığında, katılımcıların babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarında anne tutumlarına bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p=0,009$). Post Hoc analizi sonucuna göre; annesi demokratik tutum sergileyen katılımcıların babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme miktarları 3-4 saat, 4-5 saat ve 5 saat ve üzeri olmak üzere, annesi otoriter tutum sergileyen katılımcıların babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler Çizelge 4.21.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.21. Anne Tutumlarına Göre Katılımcıların Babalarıyla Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Baba ile Haftalık Vakit Geçirme Miktarı						χ^2	p
		0-1 Saat	1-2 Saat	2-3 Saat	3-4 Saat	4-5 Saat	5 Saat ve üzeri		
Anne Tutumu	Demokratik	15 (%8,1)	24 (%12,9)	33 (%17,7)	27 (%14,5)	19 (%10,2)	68 (%36,6)	15,377	0,009
	Otoriter	16 (%27,6)	6 (%10,3)	9 (%15,5)	6 (%10,3)	4 (%6,9)	17 (%29,3)		

Araştırmaya katılan katılımcıların anne tutumlarına göre aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarları karşılaştırıldığında; katılımcıların aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarında anne tutumlarına bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p=0,011$). Post Hoc analizi sonucuna göre; annesi demokratik olan katılımcıların aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarının 3 gün ve 5 gün olmak üzere, annesi otoriter olan katılımcıların aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler Çizelge 4.22.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.22. Anne Tutumlarına Göre Katılımcıların Aileleriyle Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Aile ile Haftalık Vakit Geçirme Miktarı					χ^2	p
		1 Gün	2 Gün	3 Gün	4 Gün	5 Gün ve Üzeri		
Anne Tutumu	Demokratik	17 (%9,1)	29 (%15,6)	35 (%18,8)	18 (%9,7)	87 (%46,8)	13,038	0,011
	Otoriter	13 (%22,4)	13 (%22,4)	5 (%8,6)	8 (%13,8)	19 (%32,8)		

Araştırmaya katılan katılımcıların baba tutumlarına göre babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme miktarları karşılaştırıldığında; katılımcıların babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarında baba tutumlarına bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,001$). Post Hoc analizi sonucuna göre; babası demokratik olan katılımcıların babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarının, babası otoriter olan katılımcıların babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler Çizelge 4.23.'te yer almaktadır.

Çizelge 4.23. Baba Tutumlarına Göre Katılımcıların Babalarıyla Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Baba ile Haftalık Vakit Geçirme Miktarı						χ^2	p
		0-1 Saat	1-2 Saat	2-3 Saat	3-4 Saat	4-5 Saat	5 Saat ve üzeri		
Baba Tutumu	Demokratik	13 (%7,1)	19 (%10,4)	32 (%17,6)	28 (%15,4)	21 (%11,5)	69 (%37,9)	26,671	<0,001
	Otoriter	18 (%29)	11 (%17,7)	10 (%16,1)	5 (%8,1)	2 (%3,2)	16 (%25,8)		

Araştırmaya katılan katılımcıların baba tutumlarına göre aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarları karşılaştırıldığında; katılımcıların aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarında baba tutumlarına bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p = 0,009$). Post Hoc analizi sonucuna göre; babası demokratik olan katılımcıların aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarının, babası otoriter olan katılımcıların aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler Çizelge 4.24.'te yer almaktadır.

Çizelge 4.24. Baba Tutumlarına Göre Katılımcıların Aileleriyle Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Aile ile Haftalık Vakit Geçirme Miktarı					χ^2	p
		1 Gün	2 Gün	3 Gün	4 Gün	5 Gün ve Üzeri		
Baba Tutumu	Demokratik	15 (%8,2)	31 (%17)	29 (%15,9)	23 (%12,6)	84 (%46,2)	13,528	0,009
	Otoriter	15 (%24,2)	11 (%17,7)	11 (%17,7)	3 (%4,8)	22 (%35,5)		

Araştırmaya katılan katılımcıların ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu puanları karşılaştırıldığında, ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu puanları

arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=,670$). Bu veriler Çizelge 4.25.'te yer almaktadır.

Çizelge 4.25. ABTDÖ Anne Formu ve ABTDÖ Baba Formu Puanları – Spearman Korelasyon Testi Analiz Sonuçları

	ABTDÖ - Baba Formu
ABTDÖ - Anne Formu	0,670**

4.4. YDÖ Verileriyle İlişkili Analiz Bulguları

Araştırmaya katılan katılımcıların ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu puanlarına göre yaşam doyumu puanları karşılaştırıldığında; ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu puanları ile yaşam doyumu puanları arasında negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Sırasıyla; $r= -0,365$ ve $r= -0,358$). Buna göre; katılımcıların ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu puanları yükseldikçe, yaşam doyumu puanları düşmektedir. Bu veriler Çizelge 4.26.'da yer almaktadır.

Çizelge 4.26. ABTDÖ Anne Formu ve ABTDÖ Baba Formu Puanlarına Göre Yaşam Doymu Puanları – Spearman Korelasyon Testi Analiz Sonuçları

	Yaşam Doymu Ölçeği
ABTDÖ - Anne Formu	-0,365**
ABTDÖ - Baba Formu	-0,358**

Araştırmaya katılan katılımcıların anne tutumlarına göre yaşam doyumu puanları karşılaştırıldığında; yaşam doyumu puanlarında anne tutumlarına bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,001$). Post Hoc analizi sonucuna göre; annesi demokratik olan katılımcıların yaşam doyumu puanlarının, annesi otoriter olan katılımcıların yaşam doyumu puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler Çizelge 4.27.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.27. Anne Tutumlarına Göre Yaşam Doymu Puanları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Yaşam Doymu					χ^2	p
		Yetersiz	Düşük	Orta	İyi	Yüksek		
Anne Tutumu	Demokratik	1 (%0,5)	9 (%4,8)	39 (%21)	75 (%40,3)	62 (%33,3)	28,404	<0,001
	Otoriter	5 (%8,6)	10 (%17,2)	20 (%34,5)	12 (%20,7)	11 (%19)		

Araştırmaya katılan katılımcıların baba tutumlarına göre yaşam doyumu puanları karşılaştırıldığında; katılımcıların yaşam doyumu puanlarında baba

tutumlarına bağılı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluştuğı tespit edilmiştir ($p<0,001$). Post Hoc analizi sonucuna göre; babası demokratik olan katılımcıların yaşam doyumu puanlarının, babası otoriter olan katılımcıların yaşam doyumu puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler Çizelge 4.28.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.28. Baba Tutumlarına Göre Yaşam Doyumu Puanları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Yaşam Doyumu					χ^2	p
		Yetersiz	Düşük	Orta	İyi	Yüksek		
Baba Tutumu	Demokratik	3 (%1,6)	6 (%3,3)	35 (%19,2)	74 (%40,7)	64 (%35,2)	36,793	<0,001
	Otoriter	3 (%4,8)	13 (%21)	24 (%38,7)	13 (%21)	9 (%14,5)		

4.5. Katılımcıların Geleceğe Yönelik Hayal Kurma Oranlarıyla İlişkili Analiz Bulguları

Araştırmaya katılan katılımcıların anne tutumlarına göre geleceğe yönelik hayal kurma oranları karşılaştırıldığında; geleceğe yönelik hayal kurma oranlarında anne tutumlarına bağılı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir ($p=0,019$). Buna göre; annesi demokratik olan katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranları, annesi otoriter olan katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler Çizelge 4.29.'da yer almaktadır.

Çizelge 4.29. Anne Tutumlarına Göre Katılımcıların Geleceğe Yönelik Hayal Kurma Oranları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Geleceğe Yönelik Hayal		χ^2	p
		Var	Yok		
Anne Tutumu	Demokratik	162 (%87,1)	24 (%12,9)	5,529	0,019
	Otoriter	43 (%74,1)	15 (%25,9)		

Araştırmaya katılan katılımcıların baba tutumlarına göre geleceğe yönelik hayal kurma oranları karşılaştırıldığında; geleceğe yönelik hayal kurma oranlarında baba tutumlarına bağılı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,662$). Bu veriler Çizelge 4.30.'da yer almaktadır.

Çizelge 4.30. Baba Tutumlarına Göre Katılımcıların Geleceğe Yönelik Hayal Kurma Oranları – Ki Kare Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler		Geleceğe Yönelik Hayal		χ^2	p
		Var	Yok		
Baba Tutumu	Demokratik	154 (%84,6)	28 (%15,4)	0,191	0,662
	Otoriter	51 (%82,3)	11 (%17,7)		

Araştırmaya katılan katılımcıların yaşam doyumu puanlarına göre geleceğe yönelik hayal kurma oranları karşılaştırıldığında; geleceğe yönelik hayal kurma oranlarında yaşam doyumu puanlarına bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir ($p=0,166$). Bu veriler Çizelge 4.31.'de yer almaktadır.

Çizelge 4.31. Katılımcıların Yaşam Doyumu Puanlara Göre Geleceğe Yönelik Hayal Kurma Oranları – Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

	Geleceğe Yönelik Hayal		Z	P
	Var (n=205) Mean Rank/sum of rank	Yok (n=39) Mean Rank/sum of rank		
Yaşam Doyumu Ölçeği	125,22 / 25671,00	108,18 / 4219,00	-1,386	0,166

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada 244 lise öğrencisi üzerinde uygulanan ölçeklerle algılanan anne baba tutumu ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Anne baba tutumlarının lise öğrencilerinin yaşam doyumunu yordamada nasıl bir rolü olabileceği, çeşitli demografik değişkenler de dâhil edilerek incelenmiştir. Araştırmaya dâhil edilen değişkenler hem anne baba tutumlarına etkileri açısından, hem de yaşam doyumuna etkileri açısından incelenmiştir. Bu yönde yapılan analizlerde anlamlı bulgular elde edilmiştir. Bu bölümde bulgular literatürdeki benzer çalışmaların bulgularıyla karşılaştırılarak ele alınmıştır.

5.1. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Anne Baba Tutumlarının ve Yaşam Doyumu Verilerinin Karşılaştırılması

“Katılımcıların cinsiyetlerine göre anne tutumlarında, baba tutumlarında ve yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.2.’de, Çizelge 4.3.’te ve Çizelge 4.4.’te yer almaktadır.

Elde edilen bulgularda; katılımcıların cinsiyetlerine göre anne tutumlarında (Çizelge 4.2.), baba tutumlarında (Çizelge 4.3.) ve yaşam doyumu puanlarında (Çizelge 4.4.) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir.

Cinsiyet faktörü ile algılanan anne baba tutumu arasındaki ilişkiye dair analiz yapılan başka çalışmalar vardır. Aktaş (2011) lise öğrencileriyle yaptığı bir çalışmada katılımcıların cinsiyetine göre yaptığı karşılaştırmada, kızların anne ve babalarının tutumlarını erkek çocuklara oranla daha demokratik algıladıklarını; erkek çocukların ise babalarının tutumlarını kızlara oranla daha otoriter algıladıklarını tespit etmiştir. Yılmaz’ın (2009) ulaştığı bir bulguya göre ise kızlar ebeveynlerinin tutumlarını erkek

çocuklara oranla daha demokratik algılarken, erkek çocuklar babalarının tutumlarını kızlara oranla daha otoriter algılamaktadır.

Literatürde buradaki bulguları destekleyen ve cinsiyet faktörünün yaşam doyumunu üzerinde bir farklılık oluşturmadığına işaret eden bulgular mevcuttur. Fakat bunun aksine yaşam doyumunu oranında cinsiyete bağlı farklılık oluştuğunu gösteren çalışmalar da vardır. Mesela bir çalışmada, kızların yaşam doyumunu puanlarının erkek çocukların yaşam doyumunu puanlarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Köker, 1991).

Bu bilgilere ek olarak, yaşam doyumunu ve algılanan anne baba tutumunun cinsiyet faktöründen etkilenme durumunda; bireylerin içinde yetiştikleri sosyo-demografik şartlara göre farklılık oluşabileceği de hesaba katılmalıdır. Bu yüzden katılımcıların içinde olduğu toplum, kültür, etnik yapı, yaş grubu gibi değişkenlerin de bu bulguların değerlendirilmesinde dâhil edilmesi, bulguların doğru anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

5.2. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Anne Tutumları, Baba Tutumları ve Yaşam Doyumu Verilerinin Karşılaştırılması

“Katılımcıların sınıf düzeylerine göre anne tutumlarında, baba tutumlarında ve yaşam doyumunu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.5.’te, Çizelge 4.6.’da ve Çizelge 4.7.’de yer almaktadır.

Elde edilen bulgularda anne tutumlarında (Çizelge 4.5.), baba tutumlarında (Çizelge 4.6.) ve yaşam doyumunu puanlarında (Çizelge 4.7.) katılımcıların sınıf düzeylerine bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir.

Anne baba tutumlarıyla ilgili bu bulguyu destekleyen bir araştırmada, çocukların sınıf düzeyine bağlı olarak anne baba tutumlarında anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir (Topuksal, 2011).

Yaşam doyumuyla ilgili bir başka çalışmada ise bu araştırmanın bulgularının aksine öğrencilerin sınıf seviyesinin yükselmesiyle birlikte yaşam doyumunu oranının da azaldığı gözlemlenmiştir (Çivitçi, 2009a). Bu çalışmada öğrencilerin yükselen sınıf düzeyiyle birlikte her kademenin sonunda bir üst kademeye geçiş için girecekleri

sınavlardan ve ailelerinin ve/veya öğretmenlerinin başarı beklentisinden ötürü kaygı oranının artmasının, öğrencilerin yaşam doyumunu da azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.3. Katılımcıların Ruhsal ve Kronik Hastalık Oranlarına Göre ABTDÖ Anne Formu ve ABTDÖ Baba Formu Puanlarının; Ruhsal Hastalık Oranlarına Göre Anne Tutumlarının ve Baba Tutumlarının Karşılaştırılması

“Katılımcıların ruhsal ve kronik hastalık oranlarına göre ABTDÖ anne formu, ABTDÖ baba formu ve yaşam doyum puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?”, “Anne ve baba tutumlarına göre katılımcıların ruhsal hastalık oranlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” sorularının cevapları niteliğindeki bulgular Çizelge 4.8.’de, Çizelge 4.9.’da, Çizelge 4.10.’da ve Çizelge 4.11.’de yer almaktadır.

Literatürde bu bulguları destekleyen bir başka çalışmaya rastlanmamıştır.

5.4. Katılımcıların Kardeş Sayılarına ve Doğum Sıralarına Göre Anne ve Baba Tutumlarının Karşılaştırılması

“Katılımcıların kardeş sayılarına ve doğum sıralarına göre anne ve baba tutumlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.12.’de, Çizelge 4.13.’te, Çizelge 4.14.’te ve Çizelge 4.15.’te yer almaktadır.

Elde edilen bulgularda katılımcıların kardeş sayılarına (Çizelge 4.12. ve Çizelge 4.13.) ve doğum sıralarına göre (Çizelge 4.14. ve Çizelge 4.15.) anne ve baba tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir.

Ebeveyn tutumlarının yaş, cinsiyet, sağlık durumu, gelir durumu, eğitim durumu, çocuk sayısı gibi farklı değişkenlere göre değişip değişmediğinin incelendiği bir araştırmada (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016); çocuk sayısının ebeveynlerin tutumlarını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmaya katılan ebeveynlerin kaç tane çocuk sahibi olduklarına bağlı olarak sergiledikleri tutumun değişmediği gözlemlenmiştir. Baba tutumları üzerine yapılan başka bir araştırmada da çocukların yaşlarının ve cinsiyetlerinin baba tutumları üzerinde bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir (Seçer ve ark., 2007).

Fakat literatürde bu sonuçları desteklemeyen farklı bulgulara da rastlanmıştır. Güneysu ve Bilir (1988) ile Yaprak (2007) tarafından yapılan çalışmalarda, çocuk

sayısının yükselmesiyle birlikte demokratik tutumun daha az görüldüğü ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla çocuk sayısının ebeveynlerin tutumları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bir başka çalışmada çocukların cinsiyetlerinin ve kardeş sayılarının anne babaların tutumlarını değiştirdiği görülmüştür (Demiriz ve Öğretir, 2007).

Daha detaylı inceleme yapılan bir çalışmada; ailelerinin ortanca çocuğu veya ortanca çocuklarından biri olan çocukların babalarının tutumlara dair skorunun, çocuğu ilk veya son doğan babalara oranla daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; ailesinde ilk veya son doğan çocukların babalarının o çocuklara karşı tutumları daha pozitif yönde olurken, babaların ortanca çocuklara karşı tutumları pozitiflik oranı açısından daha düşük olmaktadır.

5-6 yaş grubuyla yapılan bir araştırmada çocukların doğum sırasına bağlı olarak baba tutumlarının belirgin bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir (Özyürek ve Tezel Şahin, 2005). Aynı araştırmacıların bir başka çalışma bulgusu da, çocukların kardeş sayısının yükselmesiyle birlikte baba tutumlarının daha otoriter tutuma yaklaştığı şeklindedir (Özyürek ve Tezel Şahin, 2005).

Ersoy (2013) tarafından 6. ve 7. sınıfta okuyan çocuklarla yapılan bir araştırmaya göre, anne ve babalarını demokratik yahut otoriter olarak algılayan çocukların kardeş sayısı, bulgularda anlamlı bir değişiklik oluşturmamaktadır.

Literatürde çocukların kardeş sayısının ve doğum sırasının anne baba tutumlarında farklılık oluşturduğuna işaret eden bulgular, fark oluşmadığını gösteren bulgulardan daha çok görülmektedir. Fakat anne baba tutumlarında değişikliğe sebep olabilecek başka değişkenlerin olması da mümkündür. Mesela; anne ve babanın yaşı, çalışıp çalışmama durumu, hangi sektörde nasıl bir çalışma temposuyla çalıştığı gibi değişkenlerin, bu bulgulardaki farklılığın kaynağı olabileceği düşünülmektedir.

5.5. Eğitim Düzeylerine Göre Anne ve Baba Tutumlarının Karşılaştırılması

“Eğitim düzeylerine göre anne ve baba tutumlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.16.’da ve Çizelge 4.17.’de yer almaktadır.

Elde edilen bulgularda eğitim düzeylerine göre anne tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu (Çizelge 4.16.), baba tutumlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı (Çizelge 4.17.) tespit edilmiştir. Buna göre demokratik tutum sergileyen annelerin eğitim düzeylerinin, otoriter tutum sergileyen annelerin eğitim düzeyinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim düzeyinin anne babaların sergiledikleri tutumlarda etkili olduğunu gösteren başka çalışmalar da mevcuttur. Bir çalışmada; üniversiteden ön lisans mezuniyeti olan ebeveynlerin demokratik tutum skorları, eğitimini ortaokul itibarıyla sonlandırmış ebeveynler göre daha yüksek çıkmıştır (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Bornstein ve Zlotnik'in (2008) bir araştırması da bu bulguyu destekleyerek eğitim seviyesi açısından daha ileride olan anne babaların demokratik tutum içinde olduklarını göstermektedir. Buna paralel olarak, anne babalarda eğitim seviyesinin artmasıyla demokratik tutumun görülme miktarının da arttığını gösteren bir araştırma da Yaprak'ın (2007) araştırmasıdır. Bir başka bulgu, ilköğretim düzeyinde eğitimi olan ebeveynlerin daha ileri düzeyde eğitimi olan ebeveynlere kıyasla daha negatif türden tutumları tercih ettikleri yönündedir (Demiriz ve Öğretir, 2007). Eğitim düzeyinin çocukların algıladıkları ebeveyn tutumunu etkilediği yönünde bir araştırma bulgusu da mevcuttur. Alpoğuz'un (2014) bu konudaki bir araştırmasında; ebeveynlerin eğitim seviyesi yükseldiğinde çocukların ebeveynlerinin tutumlarını daha demokratik algıladığı, eğitim seviyesi düşüktüğü de ebeveynlerinin tutumlarını daha otoriter algıladıkları görülmüştür.

Tüm bunlardan hareketle, eğitim düzeyinin ebeveyn tutumlarında etken bir faktör olduğu ve yüksek eğitim düzeyinin demokratik tutum ile eşleştiği, düşük eğitim düzeyinin de otoriter ve negatif tutum ile eşleştiği söylenebilir.

5.6. Katılımcıların Anneleriyle, Babalarıyla ve Aileleriyle Birlikte Haftalık Vakit Geçirme Miktarlarının Anne Baba Tutumlarıyla ve Yaşam Doyumu Puanlarıyla Karşılaştırılması

“Katılımcıların anneleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarına göre ABTDÖ anne formu ve yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.18.'de yer almaktadır.

“Katılımcıların babalarıyla birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarına göre ABTDÖ baba formu ve yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.19.’da yer almaktadır.

“Katılımcıların aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarına göre ABTDÖ anne formu, ABTDÖ baba formu ve yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.20.’de yer almaktadır.

“Anne tutumlarına göre katılımcıların babalarıyla ve aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.21.’de ve Çizelge 4.22.’de yer almaktadır.

“Baba tutumlarına göre katılımcıların babalarıyla ve aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.23.’te ve Çizelge 4.24.’te yer almaktadır.

Literatürde bu bulguları destekleyen bir başka çalışmaya rastlanmamıştır.

5.7. ABTDÖ Anne Formu ve ABTDÖ Baba Formu Puanlarının Karşılaştırılması

“ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.25.’te yer almaktadır.

Elde edilen bulgularda ABTDÖ anne formu puanları ve ABTDÖ baba formu puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.25.).

Literatürde bu bulguyu destekleyen bir başka çalışmaya rastlanmamıştır.

5.8. ABTDÖ Verilerine Göre Yaşam Doyumu Puanlarının Karşılaştırılması

“ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu puanlarına göre yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.26.’da yer almaktadır.

“Anne ve baba tutumlarına göre yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.27.’de ve Çizelge 4.28.’de yer almaktadır.

Elde edilen bulgularda ABTDÖ anne formu ve baba formu ile yaşam doyumu puanları arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.26.). Buna göre, ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu puanları yükseldikçe, katılımcıların yaşam doyumu puanları düşmektedir. Yani, anne ve babanın tutumu otoriter olmaya yaklaştıkça, katılımcıların yaşam doyumları azalmaktadır.

Anne tutumlarına göre katılımcıların yaşam doyumu puanları karşılaştırıldığında, anne tutumlarının yaşam doyumu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Buna göre; annesi demokratik olan katılımcıların yaşam doyumu puanlarının, annesi otoriter olan katılımcıların yaşam doyumu puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.27.).

Baba tutumlarına göre katılımcıların yaşam doyumu puanları karşılaştırıldığında, baba tutumlarına göre yaşam doyumu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; babası demokratik olan katılımcıların yaşam doyumu puanlarının, babası otoriter olan katılımcıların yaşam doyumu puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.28.).

Bu bulgular, anne ve babaların demokratik tutum sergilemesi halinde çocukların yaşam doyumlarının daha yüksek olacağını göstermektedir. Buna göre otoriter tutumun benimsenmesi halinde ise çocukların yaşam doyumları azalacaktır.

Serin ve Aydınöglu (2011) yaptıkları bir çalışmada öğretmen adayı olan üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun olumsuz otomatik düşünceyle ve kaygıyla arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Buradan hareketle, yaşam doyumunun artmasıyla bireylerdeki kaygıların ve olumsuz otomatik düşüncelerin azalacağını söylemek mümkündür. Bu çalışmada aynı zamanda annelerin eğitim seviyesi ile öğrencilerin yaşam doyumu ve olumsuz otomatik düşünceleri arasında da anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre olumsuz anne tutumlarının, olumsuz otomatik düşüncelerin ve kaygıların; yaşam doyumu ile ters

orantı içinde olduğunu ve olumlu anne tutumlarının bireylerdeki kaygı oranını ve olumsuz otomatik düşüncelerin oluşma ihtimalini azaltarak, yaşam doyumunun artmasına zemin hazırladığı yönünde bir yorumda bulunmak mümkündür.

Bir araştırma sonucuna göre; ebeveynlerin, çocukların ruh sağlığının korunması için katı ve negatif bir tutum yerine dengeli, güven verici, kuşatıcı, pozitif, yardımcı olan tutum sergilemesi gerekmektedir Aksi halde çeşitli psikolojik problemler ortaya çıkmaktadır (Seven, 2008).

Bu araştırmayı destekleyen bir başka araştırmada, aile içinde demokratik tutum ile büyütülen çocukların, aile içinde otoriter tutum ile büyütülen çocuklara kıyasla ruh sağlığı açısından daha iyi durumda oldukları tespit edilmiştir (Yılmaz, 2000).

Bir başka araştırmada otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarında davranışsal problemler görüldüğü ortaya çıkmıştır (Slicker and Kim, 1996). Darling'in (1999) araştırmasına göre de otoriter ebeveynlerin çocuklarında depresyon görülme olasılığının diğer çocuklara oranla daha çok olduğu ve sosyal beceriler açısından yetersiz kaldıkları tespit edilmiştir. Bunu destekleyen bir başka araştırmaya göre, depresyondaki ergenlerin anne ve babalarının tutumlarının pozitif ve yardımcı olan tutumlar olmadığı tespit edilmiştir (Sheeber et al., 2007). Özbaran ve ark. (2009) yaptığı bir çalışmanın bulgularına göre, otoriter ebeveyn tutumu depresyonda olan ergenlerde daha çok görülmüştür. Buna karşın demokratik tutum sergilenmesinin çocukların ruh sağlığını koruyarak depresyon görülme olasılığını minimuma indirdiği görülmektedir (Düzgün, 1995). Dolayısıyla çocukların ve ergenlerin ruh sağlığı için demokratik tutumun doğru tutum olacağı bulgusu diğer bulgularla da örtüşmektedir.

Steinberg (2001) bir çalışmasında demokratik ve dengeli ebeveyn tutumunun çocukların psiko-sosyal gelişim süreçleri açısından diğer demografik değişkenlere oranla belirgin şekilde pozitif yönde daha şekillendirici olduğu ortaya çıkmıştır. Bu tutumun akademik başarı ve sosyal ilişkilerde uyum gibi pek çok pozitif sonuç ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir (Spera, 2005). Demokratik ve dengeli tutumun aynı zamanda çocuklarda kendini düzenleme becerisi, sorumluluk bilinci, akademik başarı ve özyeterlik algısı açısından faydalı ve etkili olduğunu tespit eden araştırmacılar mevcuttur (Buri et al., 1988; Steinberg et al., 1992; Spera, 2005). Demokratik tutumun çocukların davranışsal problemleriyle negatif yönde ilişkili olduğu, otoriter tutumun ise yoğun stres ve sorumluluk taşıyamama gibi sorunlarla pozitif yönde ilişkili olduğu

tespit edilmiştir (Lamborn et al., 1991; Wenar, 1994). Yapılan bir başka araştırmada bu bulguları destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır. Yılmaz (1999) anne ve babalarını demokratik, duyarlı, sevgi gösteren şekilde algılayan lise öğrencilerini çeşitli yönlerden incelediğinde ve ebeveynlerini otoriter olarak algılayan diğer öğrencilerle kıyaslama yaptığında; algılanan demokratik anne baba tutumunun pek çok pozitif sonuç ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Otoriter tutum ile büyütülen, ebeveynlerinin beklediği şekilde hareket etmedikleri zaman ceza alan çocukların (özellikle erkek çocukların) özerk olmaktan ziyade bağımlı birer bireye dönüşmekle birlikte, öfkelendikleri zaman dürtülerini kontrol etmekte başarısız olan bireylere dönüşüp saldırganlaştıkları bulgusuna ulaşılmıştır (Maccoby and Martin, 1983).

Demokratik ebeveyn tutumu içinde dengeli bir şekilde bulunan sevgi gösterme davranışlarının, çocukların yaşama dair daha pozitif bir yaklaşım içinde olmalarını ve sosyal ilişkilerinde kurdukları bağlardan memnuniyet duymalarını sağladığı tespit edilmiştir (Özabacı, 2006).

Ebeveynleri tarafından demokratik tutum sergilendiğinde 14-16 yaş grubundaki ergenlerin genel uyumda daha başarılı olduğu tespit edilmiştir (Bostan, 1993). Bu bulguyu destekleyen bir başka çalışma da Kızıltan (1984) 'ın çalışmasıdır.

Anne ve babalarıyla sağlıklı ve pozitif bir iletişim içinde olan ergenlerin yaşam doyumu oranlarının da daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Chang et al., 2003; Gilman and Huebner, 2006).

Özkan (2014) bir çalışmasında ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları üzerinden yaptığı ölçümlerde, ebeveynlerini demokratik olarak algılayan ergenlerin yaşam doyumu ve öznel iyi oluş puanlarının diğerlerinden belirgin bir şekilde daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Yurt dışında yapılan bazı çalışmalarda yaşam doyumunun anne babaların sergiledikleri tutumlarla ve verdikleri destek ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır (Shek, 1999; Vitale, 2001).

Yapılan bir çalışmada lise öğrencilerinin ebeveynlerinin demokratik olmaları ile öğrencilerin yaşam doyumu puanları arasında pozitif yönde; otoriter olmaları ile de negatif yönde orta seviyede anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Seydoğulları ve Arıdağ, 2012). Bu bulgulara benzer şekilde Henry (1994), Shek (1999), Young ve

Miller (1995), Suldo ve Huebner (2006), Gilman ve Huebner (2006), Tuzgöl Dost (2006) ve Çivitçi (2009a) de çocukların ebeveynleri ile pozitif paylaşımlar içeren sağlıklı bir iletişim kurmalarının, yaşam doyumu oranını yükselttiği sonucuna ulaşmışlardır. Buna karşın bir başka çalışmada Tuzgöl-Dost (2007) bu bulgunun tersini, yani yaşam doyumu oranının ebeveynlerin sergiledikleri tutumlardan etkilenmediğini saptamıştır.

Demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının kendilerini gerçekleştirme açısından diğer çocuklara kıyasla daha iyi bir durumda oldukları tespit edilmiştir (Kuzgun, 1973). Kendini gerçekleştirme, her birey için yaşam kalitesini ve yaşam doyumunu etkileyen önemli bir unsur olarak değerlendirilebilmektedir. Dolayısıyla kendini gerçekleştirme imkanı elde etmiş bireylerin yaşam doyumlarının da beraberinde yüksek miktarda olması öngörülebilir. Çocukların kimlik-kişilik gelişiminin sağlıklı olabilmesi, kendi başlarına karar alma mekanizmalarının gelişebilmesi, özerk ve özgüvenli birey olabilmeleri için demokratik bir aile ortamında yetişmeleri gerekmektedir (Baumrind, 1966). Çocukların böyle bir ortamda yetişmelerinin; kendilerini gerçekleştirme ve iyi düzeyde yaşam doyumu elde etme açısından zemin oluşturduğu görülmektedir.

Anne ve baba tutumları ile çocukların yaşam doyumu oranları arasındaki istatistiksel olarak anlamlı ilişkilere bakıldığında; ebeveynlerin demokratik tutumu ile çocukların yaşam doyumu pozitif yönde, otoriter tutum ise negatif yönde bir ilişki içindedir (Arıdağ ve Seydoğulları, 2018). Bu bulguyu destekleyen pek çok araştırma mevcuttur. Henry (1994), Shek (1999), Young ve Miller (1995), Vitale (2001), Suldo ve Huebner (2004), Gilman ve Huebner (2006), Tuzgöl Dost (2006) ve Çivitçi (2009) de yaptıkları çalışmalarda bu bulguları destekler nitelikte sonuçlara ulaşmışlardır.

Ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada yaşam doyumu ile anne baba tutumlarının birbirleriyle bağlantılı olduğu ve ergenlerin öznel iyi oluşunun arka planında ebeveyn tutumlarının belirgin şekilde etkili olduğu tespit edilmiştir (Shek, 1999).

Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada; yaşam doyumunun depresyon, kaygı, umutsuzluk gibi bileşenlerle negatif yönde bir ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir (Gündoğar ve ark., 2007).

6.-12. sınıf öğrencileri ile yaşam doyumu üzerine yapılan bir çalışmaya göre; yaşam doyumu oranı daha fazla olan öğrencilerin yaşadığı depresyon ve kaygı miktarının diğerlerine oranla daha az olduğu, benlik saygılarının ve umut etme oranlarının da daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gilman and Huebner, 2006).

5.9. Katılımcıların Geleceğe Yönelik Hayal Kurma Oranları ile Anne Tutumlarının, Baba Tutumlarının ve Yaşam Doyumu Verilerinin Karşılaştırılması

“Anne ve baba tutumlarına göre katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranlarında anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.29.’da ve Çizelge 4.30.’da yer almaktadır.

“Yaşam doyumu puanlarına göre geleceğe yönelik hayal kurma oranlarında farklılık oluşmakta mıdır?” sorusunun cevabı niteliğindeki bulgular Çizelge 4.31.’de yer almaktadır.

Elde edilen bulgularda annesi demokratik olan katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranlarının, annesi otoriter olan katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.29.). Bunun yanında baba tutumlarının katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir (Çizelge 4.30.).

Yaşam doyumu puanlarına göre katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranları karşılaştırıldığında; yaşam doyumu puanlarının katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir (Çizelge 4.31.).

Bu bulgulara göre baba tutumları öğrencilerin gelecek için hayal kurmalarıyla ilgili etkili bir faktör değildir. Fakat anne tutumlarının bu konuda etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Annesi demokratik tutum sergileyen öğrencilerin geleceğe yönelik hayal kurma oranlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Fakat bu konuyla ilgili literatürde herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu bulgu literatüre yeni eklenen bir bulgu olma özelliğini taşımaktadır. Önceki kısımlarda anne baba tutumlarının çocukları ne yönde ve nasıl etkilediğine yönelik verilen bilgilerin ve araştırma bulgularının ışığında; anne baba tutumlarının çocukların kendilerine, hayata

ve geleceğe bakışlarını ne boyutta yönlendireceğini öngörmek mümkündür. Bundan ötürü anneler tarafından demokratik tutum sergilenmesi halinde çocukların gelecek hayali kurma oranının daha fazla olduğu bulgusu ebeveynler için yol gösterici olarak değerlendirilmelidir.

6. SONUÇLAR

Araştırma kapsamında 9. ve 11. sınıf öğrencilerine uygulanan ölçekler ile elde edilen bulgular, bu çalışmanın hipotezine ilişkin önemli sonuçlar içermektedir. Bu çalışmanın ortaya çıkma sürecinde oluşan hipotez, anne ve babaların çocuklarına sergiledikleri tutumların çocukların yaşam doyumları üzerinde etkili olacağı; olumlu ve doğru tutum sergilendiğinde çocukların yaşam doyumlarının yükseleceği, olumsuz ve yanlış tutum sergilendiğinde ise çocukların yaşam doyumlarının azalacağı yönündeydi. Nitekim yapılan çeşitli istatistiksel analizler sonucunda ulaşılan bulgular bu hipotezi desteklemiştir. Üstelik ebeveynlerin tutumlarını ve çocukların yaşam doyumlarını etkileyebileceği veya bunları yordamada faydalı olabileceği düşünülen değişkenler de eklenerek analizler yapıldığında; kapsamlı, çeşitli ve yol gösterici bulgulara ulaşılarak çalışmanın amacına ulaştığını söylemek mümkündür.

Yapılan analizlerin bulguları ise şu şekilde özetlenebilir:

1. Cinsiyet faktörüne göre yapılan analizlerde;
 - Erkek çocukların algıladıkları baba tutumunun daha otoriter olduğu,
 - Anne tutumlarında, baba tutumlarında ve yaşam doyumu puanlarında cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılık oluşmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.
2. Katılımcıların sınıf düzeylerine göre yapılan analizlerde;
 - Katılımcıların algıladıkları anne baba tutumlarında ve yaşam doyumu puanlarında sınıf düzeyine bağlı anlamlı bir farklılık oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
3. Ruhsal ve kronik hastalığın olup olmamasına göre yapılan analizlerde;
 - Ruhsal hastalığı olan katılımcıların algıladıkları anne ve baba tutumlarının daha otoriter olduğu,

- Kronik hastalığı olan katılımcıların algıladıkları anne tutumunun daha otoriter olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.
4. Katılımcıların kardeş sayılarına ve doğum sıralarına göre yapılan analizlerde, anne ve baba tutumlarında farklılık oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
5. Eğitim düzeylerine göre yapılan analizlerde;
- Demokratik annelerin eğitim düzeylerinin otoriter annelerin eğitim düzeylerinden daha yüksek olduğu,
 - Eğitim düzeylerinin baba tutumlarında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.
6. Katılımcıların anneleriyle, babalarıyla ve aileleriyle birlikte haftalık vakit geçirme miktarlarına göre yapılan analizlerde;
- Babalarıyla daha çok vakit geçiren katılımcıların algıladıkları baba tutumunun daha demokratik olduğu,
 - Babalarıyla haftada 5 saat ve üzerinde vakit geçiren katılımcıların yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu,
 - Aileleriyle haftada 2 kere ve üzerinde vakit geçiren katılımcıların algıladıkları baba tutumunun, aileleriyle daha az vakit geçiren katılımcıların algıladıkları baba tutumundan daha demokratik olduğu,
 - Annesi demokratik olan katılımcıların babalarıyla 3-4 saat ve üzerinde vakit geçirdikleri, annesi otoriter olan katılımcıların babalarıyla daha az vakit geçirdikleri,
 - Annesi demokratik olan katılımcıların aileleriyle birlikte vakit geçirme miktarının, annesi otoriter olan katılımcılardan daha fazla olduğu,
 - Babası demokratik olan katılımcıların babalarıyla vakit geçirme miktarının, babası otoriter olan katılımcılardan daha fazla olduğu,
 - Babası demokratik olan katılımcıların aileleriyle birlikte vakit geçirme miktarının, annesi otoriter olan katılımcılardan daha fazla olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.
7. ABTDÖ verilerine göre yapılan analizlerde;
- ABTDÖ anne formu ve ABTDÖ baba formu arasındaki ilişkiye yönelik yapılan analizde, iki formun puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu,

- ABTDÖ anne formu ve baba formu puanları yükseldikçe, yani katılımcıların algıladıkları anne ve baba tutumu otoriter tutuma yaklaştıkça, katılımcıların yaşam doyumunun düştüğü,
 - Katılımcıları yaşam doyumuna ile ABTDÖ puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu,
 - Annesi demokratik olan katılımcıların yaşam doyumunun, annesi otoriter olan katılımcılardan daha yüksek olduğu,
 - Baba tutumlarına göre katılımcıların yaşam doyumunda anlamlı bir farklılık oluşmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.
8. Katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranlarına göre yapılan analizlerde;
- Annesi demokratik olan katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranlarının, annesi otoriter olan katılımcılardan daha fazla olduğu,
 - Baba tutumlarına göre katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranlarında anlamlı bir farklılık oluşmadığı,
 - Katılımcıların yaşam doyumuna göre geleceğe yönelik hayal kurma oranlarında anlamlı bir farklılık oluşmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmanın hipotezini destekleyen bu bulguların istatistiksel açıdan doğrulanarak sunulabilmesi, bu çalışmanın ebeveynlere ve tüm okurlara vermek istediği en önemli mesajlardan birini ve çalışmanın ortaya çıkış zeminini teşkil etmektedir.

Bu çalışma akademik ve bilimsel bir çalışma olmanın ötesinde; toplumdaki insanların ruh sağlığı, yaşam doyumuna, yaşam kalitesi ve mutluluğu düşünülerek, bunlara yönelik yetişkinlere ve ebeveynlere doğru rehberlik etmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Şimdiye, geleceğe ve kendisine umutla ve pozitif bir şekilde bakabilen bir nesil; toplum için, ülke için, dünya için çok kıymetli bir nesildir. Dolayısıyla bu, tam da bu araştırmanın literatüre, okuyucuya ve anne babalara katmak istediği bilgi, vermek istediği mesajdır.

7. ÖNERİLER

Toplumdaki her bireyin içinde yetiştiği, öğrendiği, hayata hazırlandığı, şekillendiği, gelişip dönüştüğü aile ortamı; sağlıklı, dengeli ve yeterli olduğu sürece topluma kazandıracığı her birey de o kadar sağlıklı, dengeli, yeterli ve yetkin olacaktır. Bunun içindir ki, sosyal bilimciler aile üzerine çok çeşitli araştırmalar ve çalışmalar yapmıştır. Bu tez çalışması da bu havuza bir katkı, bir fayda ve destek olması amacıyla ve niyetiyle hazırlanmıştır.

Çalışmanın bulgularına bakıldığında görüldüğü üzere; anne ve babaların tutumlarına göre çocukların yaşam doyumu artmakta veya azalmaktadır. O zaman bu tutumların sağlıklı olması gerekmektedir. Bunun için de şu öneriler dikkate alınmalıdır:

Öneri 1: Anne ve babalar çocukların rol modelleri oldukları için; hayatın her aşamasındaki bakış açıları, davranış şekilleri, düşünme ve muhakeme etme yolları, hayata dair genel tutumları ve yaklaşımları çocuklara örnek oluşturmakta ve çocuklar kendi hayatları için bir duruş, yaklaşım, tutum oluştururken, bu örnekten çokça etkilenmektedirler. Dolayısıyla anne ve babalara öncelikli öneri, bunun gerçekten bilincinde olmalarıdır.

Öneri 2: Bu bilincin beraberinde yapılması gereken; ebeveynlerin kendi tutumlarını, duruşlarını ve hayata dair genel yaklaşımlarını sık sık süzgeçten geçirmeleri ve hep daha iyi olmaya gayret etmeleridir. Analiz bulgularında görüldüğü üzere eğitim düzeyi de annelerin tutumlarını etkilemektedir. Anneler ne kadar doğru bilgi ile donanırsa ve aile içinde ne kadar kuşatıcı olursa, ailedeki diğer bireylerin de buna uyum sağlaması ve bu yönde olumlu ilerlemeler yaşanması ihtimali o kadar çok olur. Aynı zamanda, çalışmada ele alınan değişkenler arasında olmasa da; çocukların sağlıklı tutumlar ile sağlıklı ve dengeli yetiştirilebilmesi için anne ve babaların da

kendi yaşamlarından doyum almaları, dengeli ve sağlıklı olmaları, doğru birer bakış açısına sahip olmaları gerekmektedir. Nasıl ki uçaklardaki gaz maskelerinin kullanılacağı durumlarda maskeyi anne ve babalar önce kendilerine takıp ondan sonra çocuklarına takıyorlarsa; aynı bakış açısından hareketle, çocuk yetiştirirken de eğer anne ve baba mutlu, iyi, sağlıklı, yeteri kadar bilgili ve bilinçli değilse, çocuğuna verebilecekleri de sınırlı veya kalite ve içerik olarak yetersiz, yanlış olabilmektedir. Dolayısıyla sağlıklı ve mutlu çocuk yetiştirmenin arka planında, sağlıklı ve mutlu birer anne baba vardır.

Öneri 3: Bir diğer öneri, her çocuğun özgün ve farklı birer birey olduğunu anlamak, kabul etmek ve bu farkındalığı pratiğe dökmektir. Her birey kendine hastır; kendine ait fikirleri, bakış açıları, sorgulamaları, tutum ve yaklaşımları, hassasiyetleri, ihtiyaçları, amaç ve hedefleri, hayalleri, iletişim tarzları, ilgi alanları ve zevkleri, damak tatları, eğlence anlayışları vardır. Dolayısıyla çocuklar anne babalarına, kardeşlerine hiç benzemeyebilirler ve bu kötü değildir. Bunun beraberinde; bir çocuğun annesi veya babası olmak o çocuğun bütün tercih ve karar haklarını yönetmek değildir. Bilakis, o çocuğa kendisi olabilmesi ve kendini keşfedebilmesi için şans tanımaktır, alan açmaktır. Aynı zamanda onu korumak, ona doğru rehberlik etmek ve doğru örnek olmaktır. Bunun bilincinde olan ebeveynler çocuklarından beklentilerinde daha makul, onlara karşı genel tutumlarında daha hoşgörülü, anlayışlı ve kuşatıcı olabilmektedirler. O yüzden de bu bakış açısının gerçekten doğru bir şekilde benimsenmesi faydalı ve kolaylaştırıcı olacaktır.

Öneri 4: Araştırmada elde edilen verilerde çocukların anneleriyle, babalarıyla ve aileleriyle birlikte vakit geçirme miktarlarının yaşam doyumuna katkısı olduğu görülmektedir. Bu yüzden anne ve babalara bir diğer öneri; çocuklarıyla samimi, eğlenceli, verimli, kaliteli vakit geçirmenin yollarını bulmaları, şartları her nasıl ise ona uygun çözümler ile bunu kesinlikle sağlamalarıdır. Bireylerin birbirinden kopuk olduğu, bireyler arası paylaşımların sayıca az ve içerik olarak yetersiz olduğu bir ailede; aile içindeki pek çok dinamik, bireylerin şahsındaki pek çok süreç eksik, zayıf veya problemli ilerleyebilmektedir.

Öneri 5: Bu çalışmada katılımcıların geleceğe yönelik hayal kurma oranları da incelenmiştir. Çünkü bir birey kendisine, geçmişine ve bugününe dair ne hissediyor ve ne düşünüyorsa, nasıl bakıyorsa; geleceğine de o şekilde bakacağı öngörülmektedir. Hayal kurabilen, hayallerini gerçekleştirmek için çaba sarf eden bireyler, daha mutlu

ve daha başarılı olmaya adaydır. Bu bireylerin içinde bir motivasyon kaynağı, bir mutluluk, bir heves, bir amaç, uğrunda sabretmeye ve mücadele etmeye değer bir hedef vardır. Tüm bu dinamikler, sağlıklı bir ebeveyn tutumu ile daha kolay oluşabilir ve sürdürülebilir. Bu aynı zamanda çeşitli araştırma bulgularının da gösterdiği üzere bireylerin yaşam doyumunu destekleyebilmektedir.

Öneri 6: Edinilen tüm bilgilere ve tecrübelerle rağmen ebeveynlerin baş etmekte veya yönetmekte çok zorlandığı durumlar da yaşanabilmektedir. Bu, ebeveynlerin kötü veya yetersiz olduğu anlamına gelmek zorunda değildir. Eğer ortaya çıkan problemler anne ve babanın bilgi, beceri ve tecrübelerini aşıyorsa, süreç de iyiye gitmiyorsa; geç kalınmadan mutlaka bir uzman görüşü ve rehberliği ile süreç yönetilmelidir. Çünkü geç kalan her müdahale, her çözüm; başka dinamikleri ve başka sistemleri de beraberinde olumsuz etkilemektedir. O yüzden, çocuklarla kurulan iletişimde sevgi, saygı, güven, anlayış ölçülerini koruyarak, ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkiyi zedelemekten çözüm için gerekli müdahaleler yapılmalıdır. Hiçbir şey için ebeveynler ile çocukları arasındaki sağlıklı ilişkinin bozulması, zarar görmesi riski göze alınmamalıdır. Bu ilişkideki saygı, sevgi ve güven zedelenirse; bunun düzeltilmesi zor olduğu gibi, beraberinde başka şeyler de zarar görür. Özet olarak; her ebeveyn ve her çocuk problemler ve zor dönemler yaşayabilmektedir. Kısa veya uzun süreli, az veya çok, problemlerle durumlarla karşılaşılması ve çözmekte zorlanması mümkündür. Asıl önemli olan; olaylara yaklaşım şekli, süreci yönetme becerisi, ilişkileri korumadaki başarı, çözüm için zamanında ve dozunda gerekli adımların tespit edilip atılmasıdır.

8. KAYNAKLAR

Acun-Kapikiran, N., Korukçu, O., Kapikiran, S. (2014) Erken ergenlikte anne-baba tutumlarının yaşam doyumu ve depresyonla ilişkisi: benlik saygısının aracılık rolü [The relation of parental attitudes to life satisfaction and depression in early adolescents: the mediating role of self-esteem]. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1246-1252.

Akın, A. (2008) Psikolojik İyi Olma Ölçekleri (PIOÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8 (3), 721-750.

Akın A. (2009) Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersindeki Akademik Başarıları Üzerine Etkisi. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.*

Akın, A., Akın, Ü. (Eds.) (2015). *Psikolojide Güncel Kavramlar -1- Pozitif Psikoloji*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Aktaş S. (2011) 9. Sınıfta Anne Baba Tutumları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.*

Alpoğuz D.U. (2014) Algılanan Ana-Baba Tutumlarının İlköğretim Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarına ve Türkçe Dersi Akademik Başarılarına Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir.*

Arıdağ, N.Ç., Seydoğulları, S.Ü. (2018) Lise öğrencilerinin yaşam doyumu ve yılmazlık düzeylerinin anne-baba tutumlarıyla ilişkisi açısından incelenmesi. *Investigating life satisfaction and resiliency levels of high school students based on the relation with parental attitudes. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*.

Aslan, E. (1992) Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 7-14.

Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Smith, E.E., Bem, D.J., Nolen-Hoeksema, S. (2002). *Psikolojiye Giriş*. Çeviren: Yavuz Alogan, Arkadaş Yayınları, Ankara.

Aydın A.G. (1985) Sosyal Başarı Eğitimi ile Sosyal Beceri Eğitiminin Çocuklarda Öğrenilmiş Çaresizlik Davranışının Ortadan Kaldırılmasına Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.*

Aydoğdu, F., Dilekmen, M. (2016) Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. Bayburt Eğitim Fakóltesi Dergisi, 11(2). Baumrind, D. (1966) Effects of authoritative parental control on child behavior. Child Development, 887-907.

Bradburn, N.M. (1969). The Structure of Psychological Well-Being. Aldine Publishing Company, Chicago.

Baumrind, D. (1971) Current patterns of parental authority. Developmental Psychology, 4(1p2), 1.

Baumrind, D. (1971b) Harmonious parents and their preschool children. Developmental Psychology. 4/1, 99-102. ERIC

Baumrind, D. (1972) An exploratory study of socialization effects on black children: some black-white comparison. Child Development, 43, 261-267.

Baumrind, D. (1980) New directions in socialization research. American Psychologist, 35 (7), 639- 652.

Bilal G. (1984) Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının Çocukların Uyum Düzeylerine Etkisi. Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Bostan S. (1993) 14-16 Yaş Ergenlerinin Uyum Düzeylerinin ve Ana-Baba Tutumlarının İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Bronstein, M.H., Zlotnik, D. (2008) Parenting Styles and Their Effects: Infant and Early Childhood Development. M. M. Haith and J.B.Benson (Ed.), Elsevier, 496-509, Oxford.

Burger, J.M. (2006) Kişilik. Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Buri, J. R., Louiselle, P.A., Misukanis, T.M., Mueller, R.A. (1988) Effects of parental authoritarianism and authoritativeness on self-esteem. Personality and Social Psychology Bulletin, 14, 271-282.

Cenkseven, F., Akbaş, T. (2007) Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3 (27), 43-65.

Chang, L., Chang, C., Stewart, S.M., Au, E. (2003). Life satisfaction, self concept, and family relations in chinese adolescents and children. International Journal of Behavioral Development, 27, 182-189.

Cohen, L.J. (2017) A'dan Z'ye Psikoloji. Çeviren: Mihriban Doğan, Say Yayınları, İstanbul.

Csikszentmihalyi, M. (2005) Akış (Mutluluk Bilimi). Çeviren: Semra Kunt Akbaş), Hyb Yayıncılık, Ankara.

Cüceloğlu, D. (2002) İçimizdeki Çocuk. 30. Baskı. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Cüceloğlu, D. (2002) İletişim Donanımları. Remzi Kitabevi; İstanbul.

Cüceloğlu, D. (2015) İçimizdeki Çocuk. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Çelebi, G. Y., Çelebi, B. (2018) lise öğrencilerinin yaşam doyumu düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Erciyes Journal of Education, 2(2), 1-15.

- Çelikkaleli, Ö., Gökçakan, N., Çapri, B. (2005) Lise öğrencilerinin bazı psikolojik ihtiyaçlarının cinsiyet, okul türü, anne-baba eğitim düzeyine göre incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 245-268.
- Çivitçi, A. (2009a) İlköğretim öğrencilerinde yaşam doyumu: Bazı kişisel ve ailesel özelliklerin rolü. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XXII(1), 29-52.
- Dacey, J.S., Kenny, M. (1994) *Adolescent Development*. Brown & Benchmark Publishers, USA.
- Dağlı, A., Baysal, N. (2016) Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59).
- Darling, N., Steinberg, L. (1993) Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
- Darling, N. (1999) parenting style and its correlates. *ERIC Digest*.
- Demiriz, S., Öğretir, A.D. (2007) Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.
- Diener, E. (1984) Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95: 542-575.
- Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J., Griffin, S. (1985) The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71-75.
- Diener, E., Diener, M. (1995) Cross – Cultural Correlates of Life Satisfaction and Self – Esteem. *Personality Processes and Individual Differences*, 68(4): 851 – 864.
- Diener, E., Suh, E. (1997) Measuring quality of life: Economic, social, and subjective indicators. *Social Indicators Research*, 40, 189-216.
- Diener, E. (2000) Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55 (1), 34-43.
- Diener, E., Lucas, R.E., Oishi, S. (2002) Subjective Well-Being: The Science of Happiness and Life Satisfaction. In: *Handbook of Positive Psychology*. Eds: C. R. Snyder and S. J. Lopez, Oxford University Press, New York, p: 63-73.
- Dikmen A.A. (1995) *Kamu Çalışanlarında İş Doyumu ve Yaşam Doyumu*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Doğan M. (2014) *Dindarlık Sabır ve Psikolojik İyi Olma Arasındaki İlişkiler*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Durmuş R. (2006) *3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri ile Anne-Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Düzgün Ş. (1995) *Lise Öğrencilerinin Psikolojik Belirtileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler*. Atatürk Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Ekşi, A. (1990) *Çocuk, Genç, Ana Babalar*. Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Erdoğan, M.Y. (2008) Duygusal zekânın bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (Kıs-2008) C.7 S.23 (62-76)*.
- Erkan, G. (1986) Boşanmanın çocukların benlik tasarımı düzeyine etkisi. *hacettepe üniversitesi. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, 4 (2-3) 141-159.

- Field, A. (2005) *Discovering Statistics Using SPSS for Windows*. Sage Publications, London.
- Fromm, E. (1993) *Erdem ve Mutluluk, Ahlak Psikolojisi Üzerine Bir İnceleme*. Çeviren: Ayda Yörükhan, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Furhnam, A. (2017) *Gerçekten Bilmeniz Gereken 50 Psikoloji Fikri*. 8. Baskı. Çeviren: Sumru Ağırürüyen, Domingo Bkz Yayıncılık, İstanbul.
- Gander, M.J., Gardiner, H.W. (2004) *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Çevirenler: A. Dönmez, N. Çelen, B. Onur. Yay. Haz. Bekir Onur. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gilman, R., Huebner, E.S. (2006) Characteristics of adolescents who report very high life satisfaction. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 293-301.
- Gökner, Ö. (2004) *Bilinçli Çocuk Yetiştirme*. Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Grusec, J.E., Goodnow, J.J., Kuczynski, L. (2000) New directions in analyses of parenting contributions to children's internalization of values. *Child Development*, 71(1), 205-211.
- Gündoğar, D., Gül, S.S., Uskun, E., Demirci, S., Keçeci, D. (2007) Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10, 14-27.
- Güneysu, S., Bilir, Ş. (1988) Üniversite gençlerinin kendini kabul düzeyine algılanan ana-baba tutumlarının etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 127-133.
- Güngör, A. (2002) *Gelişim ve Öğrenme*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Hambleton, R.K., Bollwark, J. (1991) Adapting tests for use in different cultures: technical issues and methods. *Bulletin of the International Testing Commission*, 18, 3-32.
- Hefferon, K., Boniwell, I. (2018) *Pozitif Psikoloji: Kuram, Araştırma ve Uygulamalar*. Çeviren: (Ed) Tayfun Doğan, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Henry, C.S. (1994) Family system characteristics, parental behaviors and adolescent family life satisfaction. *Family Relations*, 43, 4, 447-455.
- Huppert, F.A. (2009) Psychological well-being: Evidence regarding its causes and consequences. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 1(2), 137-164.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999) *Yeni İnsan ve İnsanlar*. 10. Baskı. Evrim Yayınevi, İstanbul.
- Karataş S.Ç. (1988) *Yaşlılarda Yaşam Doyumunu Etkileyen Etmenler*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Karavasilis, L., Doyle, A.B., Markiewicz, D. (2003) Associations between parenting style and attachment to mother in middle childhood and adolescence. *International Journal of Behavioral Development*, 27(2), 153-164.
- Kaya A. 2010. *İlköğretim Öğrencilerinin Anne - Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kişilik Özelliklerine Göre Değişkenliğinin İncelenmesi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Keyes, C.L.M. (Ed); Haidt, J. (Ed). (2003). *Flourishing: Positive Psychology and The Life Well-Lived*. Washington, DC, US: American Psychological Association
- Kızıltan G. (1984) *Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerini Etkileyen Etmenler*. Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

- Köker S. (1991) Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeyinin Karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kulaksızoğlu, A. (1998) Ergenlik Psikolojisi. Büyük Fikir Kitapları Dizisi: 100. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. (2003) Kişisel Gelişim Uygulamaları. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kulaksızoğlu, A. (2011) Ergenlik Psikolojisi. 13. Baskı. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kuzgun Y. (1972) Ana-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Kuzgun, Y. (1973) Ana baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi. Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5, (1), 1.
- Kuzgun, Y. (1991) Ana Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi. İçinde: Aile Yazıları. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara.
- Lamborn, S.D., Mounts, N.S., Steinberg, L., Dornbusch, S.M. (1991) patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. Child Development, 62(5), 1049-1065.
- Lazzari S.A. (2000) Emotional Intelligence, Meaning and Psychological Well Being: A Comparison Between Early and Late Adolescence. Trinity Western University, The Degree of Masters of Arts Graduate Counselling Psychology Program, British Columbia.
- Maccoby, E.E., Martin, J.A. (1983) Parent-Child Interaction. PH Mussen (Series Ed.) & EM Hetherington (Vol. Ed.), In: Handbook of Child Psychology, 4, 1-101.
- Mutallimova S. (2014) Lise Öğrencilerinde Depresyon Düzeyi ve Anne Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Neugarten, B.J., Havighurst, R.J., Tobin, S.S. (1961) The measurement of life satisfaction. Journal of Gerontology, 16, 134-143.
- Öğretir A.D. (1999) Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Oyun Davranışlarıyla Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Özabacı, N. (2006) Çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerin sosyal becerileri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(1), 163-179.
- Özbaran, B., Tamar, M., Yüncü, Z., Bildik, T., Demirel, N., Ezermiş, S. (2009) Majör depresif bozukluğu olan gençlerden oluşan bir klinik örnekte anne baba tutumlarının değerlendirilmesi. Anadolu Psikiyatri Dergisi; 10; 109-115.
- Özbay H.M. (2000) Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniğine Başvuran Ergenlerin Kendilerini Algılamalarıyla Başvurmayanların Kendilerini Algılamalarının Karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

- Özkan İ. (2014) Ergenlerde Anne Baba Tutumu ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- Özmete, E. (2016) Evli kadınlar ve erkekler için psikolojik iyi oluş ölçeğinin Türkçe'ye uyarlaması. *Bilig*, (78), 361-391.
- Öztürk İ. (1990) Ana-Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Bağımsızlık, Duyguları Anlama, Yakınlık, Başatlık, Kendini Suçlama ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi. Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Özyürek, A., Tezel Şahin, F. (2005) 5-6 Yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2),19-34.
- Pallant, J. (2001) SPSS Survival Manuel. Open University Press, Maidenhead
- Parman T. (2003) Ergenlik ya da Merhaba Hüzün. 2. Baskı. Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Polat S. (1986) Ana-Baba Tutumlarının Çocukların Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyine Etkisi. Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara.
- Ryff, C.D. (1989a) Beyond ponce de leon and life satisfaction: New directions in quest of successful ageing. *International Journal of Behavioral Development*, 12 (1), 35-55.
- Ryff, C.D. (1989b) Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57 (6), 1069-1081.
- Ryff, C.D. (1995) Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*, 4(4), 99-104.
- Savran, C. (1995). Ana-babaların kişilik özellikleri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler. 10. Ya-Pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ankara.
- Schmitter, C. (2003). Life satisfaction in centenarians residing in long-term care.
- Seçer, Z., Çeliköz, N., Yaşa, S. (2007) Bazı kişisel özelliklerine göre okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların babalarının babalığa yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 425-439.
- Seligman, M., Csikszentmihalyi, M. (2000) Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, (55), 5-14.
- Serin, N.B., Aydinoğlu, N. (2011) Relationships among life satisfaction, anxiety and automatic thoughts of candidate teachers. *Education Sciences*, 6(1), 1335-1343.
- Seven, S. (2008) Çocuk Ruh Sağlığı. 1. Baskı. Pegem Net Yayıncılık, Ankara.
- Seydoğulları, S.Ü., Arıdağ, N.Ç. (2012) Examining life satisfaction levels of high school student in term of parental attitude and some variables. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(3).
- Sezer, Ö., Oğuz, V. (2010) Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin ana-baba tutumları ve bazı sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt: 18/3: 743-758.
- Sezer, Ö. (2010) Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi, (Ss. 1-19). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-19.

- Sheeber, L.B., Davis, B., Leve, C., Hops, H., Tildesley, E. (2007) Adolescents' relationships with their mothers and fathers: Associations with depressive disorder and subdiagnostic symptomatology. *Journal of Abnormal Psychology*, 116(1), 144.
- Shek, D.T.L. (1999) Parenting characteristics and adolescent psychological well-being: A longitudinal study in a chinese context. *Genetic, Social and General Psychology Monographs*, 125 (1), 27-55.
- Shin, D.C., Johnson, D. M. (1978) Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social Indicators Research*, 5: 475-492.
- Slicker, E.K., Kim, J.K. (1996) Parenting style and family type revisited: Longitudinal relationship to older adolescent behavioral outcome. ERIC.
- Spera, C. (2005) A review of the relationship among parenting practices, parenting styles, and adolescent school achievement. *Educational Psychology Review*, 17, 125-146.
- Steinberg, L., Mounts, N.S., Lamborn, S.D., Dornbush, S.M. (1991) Authoritative parenting and adolescent adjustment across varied ecological niches. *Journal Research On Adolescence*, 1, 19-36.
- Suldo, S.M., Huebner, E.S. (2004) The role of life satisfaction in the relationship between authoritative parenting dimensions and adolescent problem behavior. *Social Indicators Research*, 66(1-2), 165-195.
- Suldo, S.M., Huebner, E.S. (2006) Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous? *Social Indicators Research*, 78, 179-203.
- Şahin, E.S., Owen, F.K. (2009) Psikolojik ihtiyaçları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri. *Türk Psikolojik Danışma Dergisi*, 4(32), 64-74.
- Şahin M. (2013) Affedicilik ile Psikolojik İyi Olma Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Tabachnick, B.G., Fidell, L.S. (1996) *Using Multivariate Statistics*. Harper Collins College Publisher, New York.
- Topuksal D. (2011) İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Ana Baba Tutumları Açısından İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Tuzgöl Dost, M. (2006) Subjective well-being among university students. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(31), 188-197.
- Tuzgöl Dost, M. (2007) Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumlarının bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (22), 132-143.
- Vara Ş. (1999) Yoğun Bakım Hemşirelerinde İş Doyumu ve Genel Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Veenhoven, R., Saris, W.E., Scherpenzeel, A.C., Bunting, B. (1996) A Comparative Study of Satisfaction with Life in Europe. Eotvos University Press, Budapest, p: 11-48.

- Veenhoven, R. (1996) *The Study of Life-Satisfaction*. Eotvos University Press, Budapest.
- Veenhoven, R. (1996b) Happy life-expectancy: A comprehensive measure of quality of life in nations. *Social Indicators Research*, Vol: 39, Pp. 1–58.
- Vitale M.G. (2001) *The Relationship Between Religiosity and Life Satisfaction in University Students as Measured by Social Support*. School Of Professional Psychology, Unpublished Dokorate Thesis, Chicago.
- Wenar, C. (1994) *Developmental Psychopathology: From Infancy Through Adolescence*. Mcgraw-Hill, New York.
- Yaprak B. (2007) *İlköğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumunun Diskriminant Analiziyle Belirlenmesi ve Benlik Saygısı ile Olan İlişkinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Uygulama*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Yavuz Ç. (2006) *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğrencilerinde Öznel İyi Olma Hali, Psikiyatrik Belirtiler ve Bazı Kişilik Özellikleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yavuzer, H. (1995) *Yaygın Anne-Baba Tutumları*. 5. Baskı. İçinde: Ana-Baba Okulu.
- Yavuzer, H. (2000) *Okul Çağı Çocuğu*. Remzi Kitabı, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. 6. Baskı. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2011) *Anne Baba ve Çocuk*. 22. Baskı. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yeşilyaprak, B. (1989) Anne-baba tutumlarının kişilik gelişimi üzerine etkisine ilişkin bir araştırma. İstanbul: Ya-Pa, 6, 2762-2776
- Yetim Ü. (1992) *Kişisel Projelerin Organizasyonu ve Örüntüsü Açısından Yaşam Doyumu*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Yıldırım, İ. (2006) *Anne Baba Desteği ve Başarı*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Yıldız B. (2002) *Aristoteles Ethik'inde Mutluluk ve Erdem*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Doctoral dissertation), Erzurum.
- Yılmaz, A. (1999) *Çocuk yetiştirme tutumları: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar*. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1(3), 99-118.
- Yılmaz, A. (2000) *Anne-baba tutum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması*. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3), 160-172.
- Yılmaz A. (2009) *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları ile Kararsızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Young, M.H., Miller, B.C. (1995) The effect of parental supportive behaviors on life satisfaction of adolescent offspring. *Journal of Marriage and Family*, 57 (3).
- Yörükoğlu, A. (1990) *Gençlik Çağı*. 7. Baskı. Özgür Yayın Dağıtım, Ankara.
- Yörükoğlu, A. (1997) *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. Özgür Yayınları, Ankara.
- Yörükoğlu, A. (1998) *Çocuk Ruh Sağlığı*. Özgür Yayıncılık, İstanbul.

Yücel Y. (2013) Ortaokul Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumlarının, Benlik Saygısı ve Öğrenilmiş Çaresizlik ile İlişkisi. Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

9. EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşınız? ()
2. Cinsiyetiniz? Kadın () / Erkek ()
3. Kaçınıcı sınıftasınız? ()
4. Kaç kardeşsiniz? 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 ve üzeri ()
5. Kaçınıcı çocuksunuz? 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 ve üzeri ()
6. Kendinize ait odanız var mı? Evet () / Hayır ()
7. Kronik bir hastalığınız var mı? Evet () Nedir? / Hayır ()
8. Ruhsal bir hastalığınız var mı? Evet () Nedir? / Hayır ()
9. Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
 - Bilgisayar, telefon veya tablet ile ilgilenerek ()
 - Kitap okuyarak ()
 - Arkadaşlarla vakit geçirerek ()
 - Aile ile vakit geçirerek ()
 - Spor yaparak ()
 - Hobilerimi yaparak (varsa) ()
 - Diğer ()
10. Anne ve babanız hayatta mı?
 - Anne: Hayatta () / Hayatta değil ()
 - Baba: Hayatta () / Hayatta değil ()
11. Anne ve babanız birlikte mi, ayrı mı? Birlikte () / Ayrı ()
12. Annenizin yaşı nedir? 25-35 () / 35-45 () / 45-55 () / 55-65 () / 65 üstü ()
13. Annenizin eğitim durumu nedir?
 - İlkokul () / Ortaokul () / Lise () / Üniversite () / Yüksek Lisans () / Doktora () / Diğer ()

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

14. Annenizin mesleği nedir?

Ev hanımı () / Doktor () / Avukat () / Mühendis () / Psikolog () / Öğretmen () / Diğer ()

15. Annenizle birlikte haftada ortalama ne kadar vakit geçiriyorsunuz?

0-1 saat () / 1-2 saat () / 2-3 saat () / 3-4 saat () / 4-5 saat () / 5 saat üzeri ()

16. Babanızın yaşı nedir? 25-35 () / 35-45 () / 45-55 () / 55-65 () / 65 üstü ()

17. Babanızın eğitim durumu nedir?

İlkokul () / Ortaokul () / Lise () / Üniversite () / Yüksek Lisans () / Doktora () / Diğer ()

18. Babanızın mesleği nedir?

Doktor () / Avukat () / Mühendis () / Tüccar () / Öğretmen () / İşletmeci () / Diğer ()

19. Babanızla birlikte haftada ortalama ne kadar vakit geçiriyorsunuz?

0-1 saat () / 1-2 saat () / 2-3 saat () / 3-4 saat () / 4-5 saat () / 5 saat üzeri ()

20. Ailecek haftada ortalama kaç kere birlikte vakit geçiriyorsunuz?

1 () / 2 () / 3 () / 4 () / 5 () / 5 üzeri ()

21. Ailenizin aylık geliri ortalama ne kadar?

2.000 – 5.000 TL ()

5.000 – 8.000 TL ()

8.000 – 11.000 TL ()

11.000 14.000 TL ()

15.000 – 20.000 TL ()

20.000 TL üzeri ()

22. En büyük hayaliniz nedir?

EK 2: Algılanan Anne Baba Tutumunu Değerlendirme Ölçeği (ABTDÖ)

ANA-BABA TUTUMUNU DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (ABTDÖ)

	BABAMIN DAVRANIŞINA		ANNEMİN DAVRANIŞINA	
	BENZİYOR	BENZEMİYOR	BENZİYOR	BENZEMİYOR
1. Beni her zaman anlamaya çalışır.	()	()	()	()
2. Beni ilgilendiren konulardaki kararları her zaman kendisi verir.	()	()	()	()
3. Kendime ilişkin ufak tefek kararları almaya beni özendirir.	()	()	()	()
4. Kendi koyduğu kurallara uymamı ister.	()	()	()	()
5. Ben bir şey anlatırken sözümü kesmez.	()	()	()	()
6. Onun istediği gibi davranmazsam, beni cezalandırır.	()	()	()	()
7. Kendimi önemli ve değerli bir kişi olarak görmeme yardımcı olur.	()	()	()	()
8. Kendi fikirlerini kabul etmem için beni zorlar.	()	()	()	()
9. Evde fikirlerimi rahatça anlatmamı doğal karşılar.	()	()	()	()
10. Beni cezalandırmak yerine, sorunları benimle konuşarak çözümlenmeye çalışır.	()	()	()	()
11. Okulda çok başarılı olmam için beni öylesine zorlar ki zayıf not almaktan çok korkarım.	()	()	()	()
12. Bir güçlükle karşılaştığımda, istediğim yardımı sağlar.	()	()	()	()
13. Küçük hatalarımı bile şiddetle cezalandırır.	()	()	()	()
14. Hiçbir konuda kişisel görüşümü sormaz.	()	()	()	()
15. En ufak eşyayı kaybetsem bile, beni cezalandırır.	()	()	()	()
16. Bana bir şey alınırken, birlikte karar veririz.	()	()	()	()
17. Bir şeyi yapmamı istediğinde hiçbir bahane kabul etmez.	()	()	()	()
18. Merak ettiğim konularda sorduğum soruları cevaplandırmaya çalışır.	()	()	()	()
19. Gelecekle ilgili planlarımı dikkatle dinler, fakat hiçbir zaman, amaçlarımı belirlemeye çalışmaz.	()	()	()	()
20. Hakkı olduğum zaman, bunu bana açıkça söyler.	()	()	()	()
21. Beni o kadar çok kontrol eder ki, bazen çok bunalarım.	()	()	()	()
22. Beni sık sık döverek cezalandırır.	()	()	()	()
23. Ancak istediği gibi davrandığı zaman, bana sevgi gösterir.	()	()	()	()
24. Ailemle ilgili bir karar alınırken, benim fikirlerimi de dikkate alır.	()	()	()	()
25. Yapabileceğimden fazlasını yapmam için beni zorlar.	()	()	()	()
26. Neyi, nasıl yapacağıma her zaman o karar verir.	()	()	()	()

EK 3: Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)

	Maddeler	Hiç katılmıyorum (1)	Çok az katılıyorum (2)	Orta düzeyde katılıyorum (3)	Büyük oranda katılıyorum (4)	Tamamen katılıyorum (5)
1	İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.					
2	Yaşam koşullarım mükemmeldir.					
3	Yaşamımdan memnunum.					
4	Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.					
5	Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim					

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

SAYI : 90

KONU: Etik Kurul İzni

30.10.2018

Sayın; Emine Kevser Erdim

Haliç Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından yapmış olduğunuz başvuru incelenmiş olup, Dr. Ayşegül Yetkin danışmanlığında planladığınız **“Özel Bir Lisenin 9. ve 11.Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Ana-Baba Tutumu ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”** isimli araştırmanız kurulumuzun 30.10.2018 tarihli toplantısında etik yönden uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize sunarım.

Prof .Dr. Melek Güneş YAVUZER
Etik Kurul Başkan Yardımcısı

EK.Etik Kurul Kararı

Sütlüce Mah. İmrahor Cad. No:82 Beyoğlu- İSTANBUL
Tel: 0212 924 24 44/2704 Faks: 0212 343 08 78
etikkurul@halic.edu.tr İnternet:www.halic.edu.tr

T.C. HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜNE

Haliç Üniversitesi Uygulamalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Emine Kevser Erdim'in "Özel Bir Lisenin 9. ve 11. Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Ebeveyn Tutumu ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması için okulumuz Derya Öncü Koleji lisesinin 9. ve 11. sınıf öğrencileri ile çalışma yapmasına tarafımızdan izin verilmiştir.

Derya Öncü Koleji Lise Müdürü
Fatih Özdemir

10. ÖZGEÇMİŞ

1991'de İstanbul/Üsküdar'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Özel Derya Öncü Koleji'nde okudu. Üç yıl Kadıköy Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde (KAIHL) okudu. Lise sonunda Özel Derya Öncü Lisesi'ne geçiş yaptı. 2009 yılında girdiği İstanbul Bilgi Üniversitesi Psikoloji bölümünden 2014'te mezun oldu. 2012-2013 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Erasmus Programı ile Litvanya'ya gitti. Orada "Erasmus 4 Schools" projesi kapsamında iki sefer yerel liseleri ziyaret ederek lise öğrencilerine ders verdi. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında yaklaşık 3 ay TEGV'de gönüllü olarak çalıştı. Mezun olduktan sonra Eylül 2014'te Üsküdar Belediyesi'nin Çocuk Eğitim Merkezi'nde (ÇEM) 1 yıl psikolog olarak çalıştı (Bu merkez yakın zamanda kapatıldı). Çocuk Eğitim Merkezi öğrencileri için Mayıs 2015'te "Çocuk Yazarlar" projesini hazırladı, uygulamaya başlandı fakat sonuçlandırılmadı. Nisan 2015'te Gençlik Yaşam Merkezi için "Genç Beyin" projesini yazdı fakat hayata geçirilemedi.

2015-2016 eğitim-öğretim yılında Özel Derya Öncü Ortaokulu'nun rehberlik biriminde çalışmaya ve aynı yıl T.C. Haliç Üniversitesi'ndeki Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans eğitimine başladı. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı itibarıyla işinden ayrıldı ve son 1 yıldır yüksek lisans tezini yazmak için iş hayatına ara vermiş durumda.

17 yaşındayken Mayıs 2008'de "Hanımefendi" dergisinde "Anne-Kız İlişkisi Nasıl Olmalı?" ve Haziran 2008'de "Kardeş-Abi İlişkisi" konularında iki yazısı yayımlandı.

Kasım 2014'te "Elif Elif Dergisi"nde "Boşanmış Ailelerde Çocukların Yaşadığı Psikososyal Problemler" ismi ile bir makalesi yayımlandı.

Kariyerinin devamında psikoterapi alanına ve yetişkin eğitimlerine yoğunlaşmayı planlıyor.